

STEKELIGHEDEN

Ecrire c'est pleurer avec les mots
Ecrire c'est respirer à chaque mot
Ecrire c'est revivre à chaque instant
Ecrire c'est parler avec sa plume
Ecrire c'est se révolter contre l'injustice
Ecrire c'est se mettre à nu
Ecrire c'est décrire sa peine
Ecrire c'est dénoncer l'impossible

Het geval 'Frans V'.

In 1974 werkte ik aan een middelbare school in de stad A in het oosten van het land. In dezelfde stad woonde Frans V., een collega in hetzelfde vak maar verbonden aan een andere middelbare school. Beide scholen hadden een bestuur. Aan de school van Frans was tevens een ouderraad verbonden. Medezeggenschapsraden bestonden toen nog niet.

Frans en ik werden al snel vrienden. Zo kabbelde ons leven rustig voort totdat Frans iets ellendigs overkwam.

In een van zijn klassen zat een leerlinge genaamd Femke Z., toen 17 jaar oud. Zelden heb ik zo'n onaantrekkelijk meisje gezien: een ietwat gevlekte, vettige huid, het begin van een (niet zorgvuldig gecamoufleerde) snor, een groot lomp lijf, dikke armen en benen, grote voeten en een paar enorme borsten. Daarbij bleek zij een onaangenaam karakter te hebben wat tot uiting kwam in een botte ongevoeligheid die ik nooit eerder bij een nog niet volgroeid jong mens had waargenomen. Het meisje had op school geen vriendinnen en stond tamelijk apart van haar klas, die haar de bijnaam 'kamerolifant' had gegeven. Ze was het enigste kind van gescheiden ouders; als je haar moeder meemaakte, kon je wel begrijpen waarom haar vader in het verleden de benen had genomen. Daar dit meisje al zó jong door het leven was geslagen zou haar dat zeker een bepaalde sympathie van haar docenten en klasgenoten hebben gegeven, ware het niet dat haar optreden, gebrek aan sociale intuïtie en onaangenaam karakter dit niet toelieten.

Hoewel zij in haar vakkenpakket voor 'ons vak' had gekozen, kwam zij na enkele maanden tot de conclusie dat zij beter een ander vak had kunnen kiezen. Dit lag natuurlijk – vond zij – aan de docent, die geen les kon geven. De verhouding tussen haar en Frans werd gespannen, vooral toen zij merkte, dat haar klasgenoten altijd wel voor een lolletje in waren en haar zachtjes maar duidelijk geuite opmerkingen tijdens de les best konden waarderen. Ze werd steeds brutaler, temeer daar Frans haar gedrag negeerde. Toen er echter op een gegeven moment duidelijk te horen was, dat zij tijdens de les 'wat een stomme lul' zei, was voor Frans de maat vol. Femke werd de klas uit gestuurd om zich bij de conrector te melden.

De conrector was iemand die in het onderwijs zijn sporen had verdiend, daarbij 64 jaar oud geworden al sinds jaren op zijn lauweren rustte en het onaangenaam vond als die rust werd verstoord door een uit de klas gestuurde leerlinge. Hij loste het probleem dan ook op door – zonder na te vragen wat er eigenlijk was gebeurd – de leerlinge terug te sturen met de opdracht het na de les 'met de leraar uit te praten'. Zo kwam het dat na het achtste uur Femke het lokaal van Frans kwam instampen om hem eens haarfijn uit te leggen wat hij allemaal verkeerd had gedaan en dat hij niet geschikt was voor het ambt van leraar. Het gesprek duurde – naar Frans zei – ongeveer een kwartier en een oplossing werd natuurlijk niet gevonden. Frans bracht verslag uit aan de conrector, die er niet zwaar aan tilde. 'Dat meisje heeft last van de puberteit en heeft het thuis ook niet

gemakkelijk.'

De volgende ochtend hield dezelfde conrector Frans voor de ingang van de school, dus op het schoolplein waar alle leerlingen bij waren, staande. 'Tot nader order is u de toegang tot de school ontzegd, dit in opdracht van bestuur en rector.' Frans zocht de rector te spreken maar die wenste hem niet te woord te staan. Wat was er gebeurd?

Na haar gesprek met Frans was Femke thuis gekomen met het verhaal dat de docent met haar had gesproken, haar daarna had betast en onzedelijke voorstellen gedaan; een ernstige beschuldiging, die tot de bodem moet worden uitgezocht en (terecht!) kan leiden tot ontslag op staande voet.

Moeder Z. vatte de zaak ernstig op en belde een vriendin, die lid was van de ouderraad. Die vriendin belde op haar beurt iemand die zij kende uit het bestuur. Na enige telefonades over en weer binnen dat bestuur werd besloten de betreffende docent onmiddellijk te schorsen. Het werd niet nodig gevonden hem te ondervragen. Een formeel briefje van de secretaris stelde Frans ervan op de hoogte dat 'zijn aanwezigheid op school voorlopig niet gewenst was.' Nog geen week later deelde het bestuur mede, dat het voornemens was hem te ontslaan.

Na wat gesprekken met collegae en leerlingen van die school bleek, dat Frans bij de meeste leerlingen 'goed lag' en gezien de resultaten die hij behaalde ook een goede docent was. Zijn naam was echter ernstig beschadigd want het verhaaltje van zijn vermeende 'sexuele misbruik' was al lang door de hele school gegaan. Collegae spraken mij erover aan en waren verbaasd dat ik het voor Frans opnam. Dat hij volstrekt onschuldig was stond voor mij als een paal boven water.

Frans was geen lid van een vakbond, ik gelukkig wel. De advocaat van mijn vakbond, aan wie ik de kwestie voorlegde, kon deze zaak natuurlijk niet op zich nemen maar was wel bereid – gezien de ernst van het geval – mij te adviseren. Met Frans was in dat stadium nauwelijks meer te praten. Door de hele gang van zaken was het dusdanig over zijn toeren geraakt, dat een totale overspanning dreigde. Zijn huisarts raadde hem dringend aan een paar weken met vakantie te gaan. Ik zou dan dagelijks met hem contact houden. Dank zij het feit dat Frans getrouwd is met een flinke doortastende vrouw, kon dat geregeld worden. Maar voor Frans zat er verder niets anders op dan zelf een advocaat in te huren, die uit eigen zak moest worden gehonoreerd (toen 230 gulden per uur).

Binnen zijn schoolbestuur waren gelukkig nog enige verstandige en emphatisch denkende mensen (waaronder de pastoor die als adviseur optrad), die betoogden dat een gesprek met de betrokken docent toch wel een eerste vereiste zou zijn. De vrouwelijke bestuursleden verzetten zich daartegen en vonden bij voorbaat al dat deze docent niet in het team en dus ook niet in de school paste. Een meerderheid besloot tot ontslag op staande voet en dat werd meteen geëffectueerd. Frans en zijn vrouw waren niet bereikbaar en ik was gemachtigd de brief in ontvangst te nemen. Van die machtiging wist het bestuur overigens niets. Ik besloot om Frans met dit bericht tijdens zijn vakantie niet lastig te vallen, een vakantie die dan natuurlijk zou worden afgebroken. De advocaat stelde twee mogelijkheden voor: ik zou bij het bestuur aandringen op een gesprek tussen Frans en een of twee bestuursleden, dan wel, hij zou het ontslag aanvechten en het oordeel aan de rechter overlaten. Noch de eerste noch de tweede mogelijkheid kwam voor het bestuur in aanmerking.

De volgende vraag was de wenselijkheid om deze zaak al dan niet in de openbaarheid te brengen. De advocaat maakte geen bezwaar en had een langdurig en intensief gesprek met twee journalisten van de plaatselijke krant. Zij hadden op hun beurt ook gesprekken met de pastoor en twee bestuursleden, waaronder de voorzitter. Het daarop gepubliceerde artikel deed nogal wat stof opwaaien. Met bekritiseerde vooral de houding van het bestuur, dat zelfs geen pogingen had gedaan met het slachtoffer te spreken. Ook was men verontwaardigd over het feit dat blijkbaar één niet

onderbouwd (en zelfs niet onderzocht) bericht voldoende was om de carrière van een docent te breken. Een van de vrouwelijke bestuursleden zei desgevraagd: 'ik ga toch niet in gesprek met zo'n pedofiel!', een opmerking die prompt in de krant kwam en een nieuwe storm van verontwaardiging deed opsteken.

Frans, terug van vakantie en onder behandeling van een psychiater, besloot om de zaak te laten rusten. Dank zij goede contacten en een jarenlange onderwijservaring kon hij in een zelfde functie aan een andere school elders in het land beginnen. Zijn toekomst en die van zijn gezin waren gered.

Of Femke heeft genoten van haar 'overwinning' weet ik niet. Van klasgenoten met wie ik contact gehouden heb, hoorde ik wel dat zij zich in de klas met hernieuwde ijver op het pesten van docenten had geworpen. Dat had haar enkele 'vriendinnen' bezorgd maar ook dat zij door de meerderheid van haar klas en door vrijwel alle docenten werd uitgekotst. Rector en bestuur 'wisten nergens van'.

Het spreekwoord zegt: 'al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt haar wel.' De ontknoping van dit drama werd door de leugenaar zelf veroorzaakt. Tegen een 'vriendin', die zich als meeloopster in haar kruistocht liet gebruiken, liet Femke zich uit: 'natuurlijk heeft die stomme V. mij nooit aangeraakt. Ik heb dat hele verhaal verzonnen om hem weg te krijgen en het is gelukt.' Die 'vriendin' vertelde dit aan haar vader, die zijn oren niet kon geloven en onmiddellijk actie ondernam. Hij stelde de voorzitter van het schoolbestuur (telefonisch) op de hoogte van wat zijn dochter hem had verteld. Deze zegde toe, de zaak ter tafel te brengen. Daarna werd het stil; van het schoolbestuur geen verdere reactie. Dat was wel het stomste wat het kon doen. Frans, inmiddels lid van een vakbond geworden, liet een zaak aanspannen tegen het bestuur en tegen de moeder van de nog minderjarige Femke. De laatste bekende uiteindelijk onder veel krokodillentranen dat zij alles had verzonnen. Haar moeder kreeg een ernstige berisping dat zij zonder meer klakkeloos had aangenomen dat haar dochter de waarheid sprak. Ook het bestuur werd door het stof gehaald wat voor de meeste leden betekende dat zij hun functie er aan gaven. Frans kreeg de verdiende amende honorable. De moeder van Femke werd veroordeeld tot een betaling van een smartengeld, wat niet al te veel kon zijn, gezien haar in financieel opzicht slechte positie. Nog lang vroeg men zich in A af hoe dit alles had kunnen gebeuren.....

Fighting for what is right makes life worth living

De 'parkeerzaak'

Hebt u wel eens een bekeuring gehad? Indien deze terecht was hebt u hem zonder verder mopperen betaald en gedacht: 'zonde van het geld'.

Maar wat nu als deze niet terecht was? Gaat u dan toch betalen om maar van het gezeur af te zijn? Waarschijnlijk zal een protest niet helpen als u de pech hebt dat de bekeuring in Nederland is uitgeschreven.

In Gulpen, in het hart van het heuvelland, parkeerde mijn vrouw onze auto op het kerkplein en ging naar de parkeermeter. Daar kwam zij de parkeerwachter tegen, die (toen nog) in dienst was van de gemeente Gulpen. Bij de parkeermeter aangekomen zei de goede man: 'mevrouw, de meter functioneert niet. Loopt u de straat uit en rechtdoor de Looierstraat in, daar is een meter die het wél doet. U krijgt nu geen bekeuring maar u moet wel binnen een kwartier terug zijn. Zo geschiedde.

Enkele weken later bezocht ik vanuit onze woonplaats in België een oude kennis in Gulpen, die in de Looierstraat woonde. Tegenover haar huis was een vrije plaats bij een parkeermeter, waar ik mijn auto neerzette. Helaas, de parkeermeter werkte niet. Ik waagde de gok en liep terug naar het kerkplein om daar een parkeerkaartje te bemachtigen. Ook die meter werkte niet. Terug naar de Looierstraat. Een eind verder was een derde parkeermeter en die werkte ook al niet. Zouden al die meters binnen een straal van 500 meter op dezelfde dag gereviseerd worden? Ik bezocht mijn kennis en belde vanuit haar huis de gemeente Gulpen. De dame die mij te woord stond wist niets van kapotte parkeermeters en adviseerde: 'legt u een briefje op het dashboard' en komt u straks of morgen even betalen.' Ik schreef een kort briefje en haastte mij naar mijn auto, die voorzien was van een bekeuring wegens onrechtmatig parkeren.

Ik belde opnieuw het gemeentehuis maar het liep al tegen vieren en de dame die mij te woord had gestaan (ze werd verondersteld tot vijf uur aanwezig te zijn) was al vertrokken. De ambtenaar die ik nu aan de lijn kreeg adviseerde: belt u morgen even terug. Het was op een donderdag. De volgende dag, vrijdag dus, bleek de dame in kwestie niet aanwezig te zijn. Ik sprak wel met de parkeerwachter, die echter van mening was dat ik willens en wetens clandestien had geparkeerd en dus de bekeuring moest accepteren. Ik zei hem direct dat deze gang van zaken voor mij niet acceptabel was en dat ik tegen deze bekeuring in beroep wilde gaan. De parkeerwachter vond, dat ik dat dan maar moest doen. De klap op de vuurpijl kwam op de volgende maandagmorgen. Ik kreeg de dame aan de telefoon die mij vier dagen tevoren had geadviseerd een briefje op het dashboard te leggen. Ze kon zich van het hele geval 'niets herinneren' en ze beweerde voorgaande vrijdag gewoon op haar werk te zijn geweest.

Ik stelde een rekest op waarop drie weken later door een ambtenares van de gemeente Gulpen werd gereageerd: 'Ik heb besloten de opgelegde boete toch te handhaven'. Uit navraag bij de gemeente Gulpen bleek dat zij de dame die mij een onjuist advies had gegeven niet had gesproken en ook de parkeerwachter niet. Het ambtelijke briefje ademde een geest van: 'ik ben boven de wet gesteld en kan doen en laten wat ik wil', kortom een onbeleefd, hautain en denigrerend schrijfsel. Omdat ik weigerde te betalen (het ging om 45,40 euro), legde ik de zaak aan de rechter voor (kosten: ± 50 euro plus een rit naar Maastricht).

Bij de zitting, die zo'n vier maande later plaatsvond, waren de parkeerwachter, de ambtenares van het briefje en een mij onbekende dame aanwezig. Of het de dame van het verkeerd gegeven advies was, weet ik niet want tijdens de zitting kwam zij niet aan het woord. Ik heb tijdens de zitting benadrukt, dat ik het eigenlijk een dwaze zaak vind dat een Nederlands staatsburger voor zo'n bagatelle voor de rechter moet verschijnen, waarop de dame van het briefje er tussen door kwam

met: 'u hebt toch zelf om deze zitting gevraagd!? U had ook gewoon kunnen betalen.'

Tot mijn verbazing stelde de rechter de gemeente Gulpen in het gelijk. Er restte mij dus niets anders dan in hoger beroep te gaan (kosten ruim 100 euro) of de bittere pil te slikken. Ik besloot tot het eerste.

Dat hoger beroep diende pas enkele jaren later in verband met mijn buitenlands verblijf. In die tussentijd werd ik wel door de gemeente Gulpen aangeschreven met de stelling dat het brengen van de zaak voor de rechter de verplichting van het betalen niet opschort. Ik heb niet in de wet nagelezen of die stelling juist is. Het leek mij eerder een eigen vinding van de gemeente Gulpen. Ik heb dus niet betaald.

Bij het hoger beroep, dat in Den Bosch plaats vond, was de gemeente opnieuw met drie mensen: de ambtenares van het onbeleefde briefje, de parkeerwachter en een mij onbekende ambtenaar vertegenwoordigd. De rechter liet alleen de parkeerwachter aan het woord, die zijn visie op de zaak gaf. Pas tegen het einde van de zitting werd mij gevraagd of ik ook nog iets had te zeggen. Daarna deed de rechter een 'verzoeningspoging' in de geest van: 'kunnen wij niet van deze vordering afzien?'. Het antwoord van de gemeente Gulpen was kortweg 'nee', het mijne 'ik weiger om principiële reden te betalen en ik heb u zojuist uitgelegd wat die reden is'. Zoals te verwachten was koos de rechter opnieuw de kant van de gemeente Gulpen. Ik kondigde daarop aan in cassatie te gaan bij de hoge raad in Den Haag.

Het ging mij in dit stadium niet zozeer meer om die onnozele 45,40 euro van de bekeuring maar om andere voor mij principiële zaken. Ten eerste kreeg ik sterk de indruk dat de rechter in hoger beroep na enkele minuten ondervraging op de hand van de parkeerwachter was. Hij vroeg mij of ik het met des heren parkeerwachters verklaring eens was. Toen ik dat ontkennend beantwoordde werd mij niets meer gevraagd. Van een bevriend jurist hoorde ik een paar dagen later dat een rechter in principe altijd met een ambtenaar meegaat, op grond van het feit dat die ambtenaar in (semi-) overheidsdienst is en is beëdigd. Ten tweede vond ik het optreden van de gemeente Gulpen vanaf het begin beneden alle peil. In plaats van zich op te stellen als dienaar van de Nederlandse burger mat zij zich een air aan van een overheidsinstantie die per definitie altijd gelijk heeft. Ik ging met mijn verhaal naar de pers, schreef mijn rekest en wachtte af. Natuurlijk was de kans groot dat de hoge raad helemaal niet naar de zaak zou kijken omdat het financiële aspect minimaal was.

Intussen kreeg ik een brandbrief van een door de gemeente Gulpen gearrangeerde deurwaarder. Of ik maar even de verschuldigde bekeuring, een boete en een extra bedrag voor 'administratiekosten' wilde voldoen, nu mijn weg naar een nog hoger beroep was afgesneden. Ik antwoordde dat ik mij bij de hoge raad had gemeld en dat de gemeente Gulpen wel erg voortvarend was geweest. Zij hadden op dat moment mijn aankondiging naar de hoge raad te gaan al ruim twee weken in huis. Het pleit voor de oplettendheid van de gemeente dat dit feitje even over het hoofd was gezien. Ook heb ik een gesprek met de burgemeester gehad, die waarschijnlijk niet anders kon doen dan zijn ambtenaren savoueren. Van de deurwaarder hoorde ik niets meer. Wie zal die 'administratiekosten' hebben betaald? Ik in ieder geval niet.

De zaak werd door de hoge raad niet in behandeling genomen. Ik ontving binnen zeer korte tijd een briefje dat er 'natuurlijk wel' naar de zaak was gekeken. Ja, misschien een minuutje of twee. De volgende stap was naar het 'Europees hof voor de Rechten van de Mens' in Strassbourg. Een bevriend arts (geen behandelend arts) vond het hele gebeuren dusdanig idioot, dat hij de bekeuring (zonder de boete en de 'administratiekosten') voor mij betaalde. Dit hoorde ik pas later, toen het appel naar het Europees hof al was verzonden. Van de gemeente Gulpen hoorde ik niets, ook niet nadat 'Strassbourg' zich kennelijk met de gemeente Gulpen had verstaan en mij in het gelijk stelde. Mijn vriend, de arts die voor mij betaald had, wilde niet met de gemeente Gulpen in debat om die onnozele 45,40 euro terug te krijgen. Zo verdween deze zaak in de doofpot en konden

de volijverige ambtenaren van de gemeente Gulpen weer in hun winterslaap onderduiken zonder vrees om door een ongehoorzame en lastige burger te worden wakker gehouden.

Hombourg, 14 december 2010
prof. dr. Hans van Dijk

Bring me a hundred reeds of decent growth, to make a pipe for my capacious mouth.

John Gay (after Ovid's 'Metamorphoses')

'LEIDING'-geevenden

Those who can, teach. those who can't go into management.

George Bernard Shaw

In mijn – alles bij elkaar - 42-jarige loopbaan in het onderwijs heb ik in totaal met negen verschillende directeuren cq. besturen te maken gehad. Zoals altijd en overal: je kunt niet met iedereen even goed overweg maar ik heb het met vrijwel al mijn directeuren goed kunnen vinden. Dat ik van betrekking veranderde had altijd te maken met het feit dat ik mij elders kon verbeteren of op een betere manier mijn kennis en kunde kwijt kon. Zo heb ik het middelbaar onderwijs verlaten omdat werken in het hoger beroepsonderwijs mij een beter salaris bood en veel beter aansloot op mijn universitaire opleiding.

In 1980 werd ik tot docent muziek- en cultuurgeschiedenis benoemd aan het 'Maastrichts Conservatorium', destijds nog een gemeentelijke instelling. Directeur was toen Hans Besselink (in zijn tweede jaar), geassisteerd door drie adjunct-directeuren (allen eveneens in hun tweede jaar) waaronder Harry Custers.

Oud-directeur Willem Hijstek was sinds 1979 met pensioen maar kwam in 1980 nog enkele maanden terug om te helpen de lessen van een ziek geworden docent theoretische vakken te vervangen.

Ik trof twee collegae docenten in hetzelfde vak, dr. Alphons Kurris (de latere pastoor van de OLV in Maastricht), die de cultuurgeschiedenis tot 1600 behandelde en dr. Hans Bol, die de periode 1600 tot heden zou moeten doceren. Om later uit te leggen redeneerde dit laatste niet en werd mij als leeropdracht de periode 1800 tot heden met een overzicht van de periode 1600-1800 gegeven en verder speciaal de nadruk op de twintigste eeuw. Met Kurris, die mijn respect als vakman en mijn sympathie als mens had, had ik in de praktijk weinig te maken. Met Bol des te meer. Ook Bol was een sympathiek mens maar hij had zich de nare gewoonte aangemeten om op zijn lauweren te gaan rusten. Toen ik hem leerde kennen was hij 58 jaar en hij vond het allemaal wel best. Na zijn promotie in Utrecht aan het begin van de jaren zeventig (overigens op een knap proefschrift over de viola da gamba) had hij weinig meer gedaan: geen verdere boeken geschreven, vrijwel geen artikelen gepubliceerd, voor zover mij bekend niet deelgenomen aan symposia of congressen. Zijn grote liefde lag bij de Barok en daartoe bleven zijn lessen aan het Maastrichts Conservatorium dan ook beperkt.

Er waren vier studie jaren uitgetrokken, waarin cultuurgeschiedenis werd gegeven. De lessen van Bol kwamen jaar in jaar uit op hetzelfde neer. Bij mijn komst in Maastricht bleek dat dit tot groot ongenoegen was van de studenten, die daartegen dan ook (tevergeefs) geprotesteerd hadden. Bij Besselink hadden zij te horen gekregen dat Bol nog maar een paar jaar zou dienen en dan met (vervroegd?) pensioen zou gaan. Daar leek Bol zelf ook wel op te rekenen: hij woonde in Tilburg, kwam vier dagen per week naar Maastricht en logeerde dan in een hotel. Zijn lesrooster (nb. in een volledige betrekking) was door Custers in vier dagen gepropt. In de praktijk kwam het er op neer dat veel studenten de lessen van Bol weinig of niet bezochten. Hun aanwezigheid werd niet bijgehouden. Bij de examens bleek dat slechts een enkeling een goed examen aflegde, het gros werd

er doorheen gesleept. Toen ik mede-examinator werd, waren er in jaren geen studenten meer gezakt voor dat examen. Dat dit na mijn komst wél gebeurde, en fors ook, werd mij kwalijk genomen.

Oud-directeur Willem Hijstek heb ik dus in mijn eerste drie maanden in Maastricht meegemaakt als docent in het vak 'theorie der muziek'. In die periode is hij herhaaldelijk bij mijn lessen aanwezig geweest, nam deel aan de discussies en stelde vragen. Noch Besselink noch Custers hebben ooit de moeite genomen ook maar één les bij te wonen.

Met de benoeming van Besselink in 1979 waren er ten opzichte van de voorgaande periode grote veranderingen opgetreden. Het instituut telde toen circa 750 studenten. Het eerste wat de nieuw aangestelde directeur deed, was de benoeming van maar liefst drie adjunct-directeuren, een voor de afdeling vocale/instrumentale hoofdvakken, een voor de afdeling schoolmuziek/AMV en een voor andere werkzaamheden. Die laatste werkzaamheden bestonden onder meer uit het samenstellen van een lesrooster. De benoemingen zouden volgens de een zijn geschied op uitnodiging, volgens de ander naar aanleiding van een interne sollicitatie-procedure.

Volgens de docent pedagogiek/psychologie Harry Delnooz was het een doorgestoken kaart. Hij had gesolliciteerd, was gepasseerd en daarover zó teleurgesteld, dat hij het lidmaatschap van maar liefst veertien commissies binnen het conservatorium neerlegde. De benoemingen werden natuurlijk door het bestuur geëffectueerd op voordracht van de directeur. Naar voren geschoven werd o.a. voormalig docent blokfluit Harry Custers. Toen ik een aantal maanden in Maastricht werkte werd ik door Harry Delnooz voor de gesjeesde priesterstudent Harry Custers gewaarschuwd: 'als Custers de macht krijgt wordt hij gevaarlijk, hij denkt alleen aan zijn eigen positie en kan niet met mensen omgaan als hij niet de rugdekking van anderen heeft'. In eerste instantie leek me dit een overdreven uitspraak omdat Custers mij in de omgang best sympathiek leek. Later zag ik in een verslag over zijn vorderingen als priester-student, dat men daar dezelfde eigenschappen bij hem had gezien die Delnooz noemde. Ook oud-directeur Hijstek had voor Custers weinig waardering, waarbij een zeker gevoel van teleurstelling overheerste.

Al tijdens zijn tweede jaar als directeur bleek Hans Besselink niet de geschikte persoon voor deze functie. Hij was van nature wantrouwend en er steeds op bedacht dat men hem als directeur zou onttroonen. De journalisten Sef Adams en Ed Gerits, die in die jaren een wekelijks radioprogramma op de regionale zender verzorgden, waren fel op hem gebeten en lieten dan ook geen gelegenheid voorbij gaan om dat te melden. Omgekeerd was Besselink even fel op de journalisten gebeten en zag erop toe dat zij niet binnen de muren van het conservatorium kwamen.

Veel stof liet de affaire van een gezakte student opwaaien: bij een examen zaten twee elkaar 'beconcurrerende' vakgenoten-docenten in dezelfde commissie. De ene docent gaf de examinandus een 9, de andere een 3. Dat hier iets fundamenteel mis was, is duidelijk maar ook dat dit nooit over het hoofd van een student had mogen worden uitgevochten. Na hevige discussie presten de andere commissieleden de directeur om van zijn vetorecht gebruik te maken en de 3 niet te accepteren want met een 3 was de kandidaat sowieso gezakt. Besselink weigerde en de docent van de 9 ging zijn beklag doen bij de voorzitter van de bestuurscommissie. De directeur werd gedwongen van die 3 een 5 te maken en met dat ene vlekje op zijn examenlijst slaagde de kandidaat met vlag en wimpel.

Een ander incident speelde zich af in 1984. Er werd een docent benoemd die als musicus een bekende naam had, echter als mens ook een beruchte naam. Hij streefde naar perfectie maar deed dat op een manier die mensen intimideerde, afschrikte en tot verzet opriep. Hij was stevig aan de drank en kwam met politie en justitie in aanraking doordat hij zijn vrouw zo ernstig mishandelde, dat hij op last van de rechter in een ontwenningskliniek moest worden opgenomen. Dit gebeurde in zijn eerste jaar aan het conservatorium, dus op een moment dat nog geen benoeming in vaste dienst was gegeven. Geen enkel weldenkend bestuur zal zo'n benoeming afgeven aan een docent die met politie/justitie in aanraking komt. Zo wél in Maastricht. Besselink wilde een 'klinkende naam' aan zijn instituut verbonden hebben en liet zijn vazal Custers verklaren 'dat het allemaal wel meeviel'.

Het bestuur gaf toe. Pas later kwamen de problemen maar toen viel er – bij de toenmalige sterke rechtsposities – weinig meer terug te draaien. Terecht zag het bestuur er de directeur op aan, dat deze situatie kon ontstaan maar tot een officiële berisping durfde men toch niet over te gaan.

Het was trouwens typerend, dat Besselink in moeilijke situaties altijd Custers naar voren schoof om de kastanjes uit het vuur te halen. In 1985 ontstond een conflict over bevoegdheden van de kort tevoren ingestelde voorlopige medezeggenschapsraad, die onder voorzitterschap stond van de docent Théophile Franssen. Deze legde de zaak voor aan de centrale beroepsinstanties en er vond een openbare hoorzitting plaats, die uiteraard door vele studenten (en minder docenten) werd bijgewoond. Op het kritieke moment schitterde Besselink door afwezigheid: hij werd 'ziek' of hij had het te druk met belangrijker zaken. Hoe dan ook, Custers verscheen als 'officiële afgevaardigde van de directie'. Het bleek dat hij zich óf slecht had voorbereid óf gewoon zijn zaken niet kende. Toen hij in de loop van zijn verhaal een aantal aperte onwaarheden verkondigde en daarvoor door Franssen op vakkundige wijze schaakmat werd gezet, was het een bekeken zaak. De voorlopige MR werd op vrijwel alle punten in het gelijk gesteld en de directie leed een ernstig gezichtsverlies.

De naam van adjunct-directeur Custers is herhaaldelijk genoemd. Een nadere beschouwing over deze figuur is hier op zijn plaats.

Custers was het prototype van enerzijds de mislukte en daardoor gefrustreerde (priester-)student, anderzijds het dociele ambtenaartje, iemand die evengoed had kunnen functioneren als afdelingschef van het gemeentelijk slachthuis, als sous-chef van de afdeling wanbetalingen bij een energie-leverancier of als maatslaander bij een amateur koorvereniging.

Aan het Maastrichts conservatorium was hij in zoverre op zijn plaats, dat hij getrouw de bevelen van Besselink of het bestuur kon uitvoeren en onder supervisie van de directeur administratief werk kon verrichten. Zangdocente Mya Besselink vatte het in het dagblad 'De Limburger' letterlijk zo samen:

'Custers is geen musicus, hij is alleen geschikt om lesroosters te maken'. Het vervaardigen van lesroosters was dan ook zijn belangrijkste bezigheid.

Als musicus werd hij door niemand serieus genomen. Na zijn afgebroken priesterstudie kwam hij in de muziek-vakopleiding terecht waar hij, zij het niet zonder kleerscheuren de eindstreep haalde in het hoofdvak blokfluit. (Ik heb hem nooit ook maar een noot horen spelen, wel een koor zien en horen 'dirigeren'.) Als docent was hij noch een opvallende noch een geprononceerde verschijning, zoals later zijn vakgenoot Jerome Minis, die hij – toen het er op aankwam – als een baksteen liet vallen. Het is opvallend dat uitgerekend Willem Hijstek, die Custers als aankomend docent meemaakte, noch voor zijn persoonlijke, noch voor zijn artistieke kwaliteiten een goed woord overhad.

Eenmaal adjunct-directeur stelde Custers zich zeer coöperatief op en werd zo al spoedig een soort 'toegang' tot de directeur, waarvan velen dankbaar gebruik maakten. De tragedie voor Custers is, dat diezelfde mensen hem achter zijn rug om (is dit typisch Limburgs of typisch Maastrichts?) bespotten en vrijwel nooit anders dan denigrerend over hem spraken. Vanwege zijn plichtsgetrouwheid en de ijver waarmee hij de hem opgelegde bevelen uitvoerde, werd hij in de wandeling 'het collaborerende blokfluitertje' genoemd. Meer vernederend kan het al bijna niet.

De Canadese psycholoog dr. Robert Hare stelde in de jaren '70 van de vorige eeuw een checklist op aan de hand waarvan een bepaald type 'leider' kan worden herkend. Typerend voor zo iemand is de totale ongevoeligheid voor anderen. 'What's happening to you is irrelevant, what's happening to me is important'. Dit type speelt een soort 'kat-en-muis-spel' volgens zijn eigen regels waarbij hij er van uit gaat dat de ander die regels voetstoots als 'de waarheid' accepteert. Zo niet, dan gaat hij – om de eigen woorden van Custers te gebruiken – 'om zich heen slaan en met modder gooien'. Dit type lieden komt volgens dr. Hare voor bij 1 op de 20 tot 24 mensen en bij 1 op de 100 in een hoge

positie. (Zou dit ook niet op Gijsen van toepassing kunnen zijn?)

Kenmerkend zijn over het algemeen volgende aspecten:

1. een oppervlakkige vriendelijkheid die soms in kruiperigheid naar hoger geplaatsten ontaardt,
2. zeer manipulatief, desnoods met dwang en/of bedreiging,
3. egocentrisch, 'laat mij maar begaan',
4. een notoire leugenaar,
5. fouten zijn altijd de schuld van anderen,
6. volstrekt gewetenloos ten opzichte van kwaad anderen aangedaan.

De echte problemen met Custers kwamen op het moment, waarop hem door ondeskundige en onoordeelkundige bestuurders belangrijke taken werden opgedragen. Kon je bij Besselink tenminste nog spreken van een 'visie', ook al hield deze nog zo weinig in, bij Custers was daarvan geen sprake. Hij kon alleen inhaken op ad hoc ontstane situaties en verder klakkeloos uitvoeren wat hem werd opgedragen. Daarbij had hij voortdurend de support van anderen nodig, zoals gebleken is in de periode tussen het ontslag van Besselink en de aanstelling van diens opvolger Léon Schoenmakers; daarna ook in de periode na het ontslag van Schoenmakers, waarover later.

Tijdens het studiejaar 1985-1986 werd de 'Rijkshogeschool Maastricht' geformeerd, waarin ook conservatorium en toneelacademie werden ondergebracht. Tot bestuursleden werden benoemd de vroegere directeur van de kunstacademie, drs. Loek van Tiggelen en de vroegere directeur van de toneelacademie Jacques Giessen. Voor Besselink dubbel pijnlijk: hij werd niet alleen gepasseerd maar zijn vroegere ondergeschikte Giessen werd benoemd; de toneelacademie was voorheen een onderdeel van het conservatorium en Giessen dus in feite een adjunct-directeur. In een tamelijk laat stadium werd de uitgerangeerde burgemeester van Montfort (L), mr. John Gijsen benoemd.

De keuze van voorzitter van het college van bestuur bleek geen gelukkige. Deze Gijsen had geen andere pré's te bieden dan dat hij de zoon was van een voormalige burgemeester, een rechtenstudie had gedaan, een tijd als ambtenaar bij de gemeente Dordrecht had gewerkt en burgemeester van Montfort was geweest. In Montfort was hij niet meer te handhaven nadat een woedende boer hem met een mestvork had belaagd en het bijna tot een moord was gekomen. Voor zo'n functionaris moet dan snel een baantje worden gevonden en dankzij politieke relaties werd dat het voorzitterschap van de 'Rijkshogeschool Maastricht'. Dat Gijsen van onderwijs totaal geen kaas gegeten had bleek al snel. Bezuinigingen konden bij hem alleen 'met de botte bijl' en wie hem durfde tegen te spreken werd 'onthoofd'. Hier moge dan ook de enige gelegenheid worden gememoreerd waarbij men tegen deze persoon in het geweer kwam.

Bij zijn komst in Maastricht werd Gijsen tot voorzitter van de plaatselijke afdeling van het CDA gebombardeerd. (Wij hebben niet onderzocht waarom en op welke wijze dit gebeurde.) Al spoedig liet hij zich kennen als een genadeloos en niemand ontziend 'bestuurder', die verdienstelijke mensen uit het partijbestuur weerde als zij zich met zijn inzichten niet konden verenigen. Gedurende enige tijd werd iedereen door deze attitude volkomen geïntimideerd totdat het verzet de overhand kreeg. Gijsen werd door de overige bestuursleden en met instemming van een grote meerderheid van de leden ontheven van zijn functie. Typerend is zijn reactie in het 'Limburgs Dagblad': hij zou vrijwillig uit zijn functie zijn teruggetreden omdat zijn gezin bedreigd werd. 'Si non e vero

Ook zijn karakter had Gijsen niet mee: totaal onaanvoelend, ongeduldig, drammerig zijn wil doorzettend en soms in onbeheerste driftbuien uitvallend, kortom, een totaal ongeschikte figuur voor welke bestuursfunctie dan ook. Tijdens een vergadering met de docenten van het conservatorium (voor een groot deel mensen die ouder waren dan hijzelf) in juni 1991 – midden in de 'affaire Schoenmakers' – kreeg hij weer zo'n driftaanval, omdat een anonieme docente contacten met de pers had en vertrouwelijke informatie had 'gelekt'. Gijsen ging hysterisch schreeuwend als

Hitler te keer met het schuim op de lippen als een psychopaat. De betrokken docente zat er bij, keek er naar maar wachtte zich wel om zich te melden. De enkele collegae die ervan af wisten waren solidair en zwegen. De betrokken docente heeft nog jaren haar lessen gegeven tot haar pensioen en Gijsen heeft nooit geweten waar het 'lek' zat.

Besselink werd dus voor een bestuursfunctie gepasseerd en in het seizoen 1987-1988 ontslagen. De officiële redenen tot het nemen van deze stap kunnen hier onbesproken blijven. Het was tragisch dat het voor hem zó afliep want hij was nog maar vijf jaren van zijn pensioen af en is nooit meer aan de slag gekomen. Hij was op zich geen kwade figuur maar het besturen van een veelhoofdig opleidings-instituut was voor hem te hoog gegrepen. Dat het dat voor Custers ook was, zou later blijken. Totdat een nieuwe directeur zou worden aangesteld werd Custers als plaatsvervanger benoemd. Het eerste wat hij deed was een vazal aanstellen die zijn opdrachten kon uitvoeren en voor gemaakte fouten kon opdraaien.

In diezelfde periode werden vanuit Den Haag verdere bezuinigingsmaatregelen opgelegd, die uiteindelijk meer zouden kosten dan winst opleveren. Dit kwam voornamelijk door dat de verantwoordelijke ministers (Deetman en na hem Ritzen) weinig of geen verstand van onderwijs hadden en niet luisterden naar de adviezen van HBO-raad of andere deskundigen; er moest alleen maar geld worden bespaard en hóe dat gebeurde liet de minister onverschillig. Dat dit grote gevolgen had voor de kwaliteit van het onderwijs zal iedere ingewijde duidelijk zijn. Custers kreeg de taak de opgelegde bezuinigingsmaatregelen uit te voeren en dat deed hij met ijver, daarbij scherp zijn eigen positie in de gaten houdend. Blijkbaar was het college van bestuur niet bij machte om zelf na het ontslag van Besselink een nieuwe directeur te vinden want daartoe werd een headhunter ingehuurd – ondanks de bezuinigingen – die zijn werkzaamheden natuurlijk niet gratis verrichtte. Het pleit voor het 'bestuurlijk inzicht', dat men Custers niet meteen tot directeur benoemde. Dat men in hem geen waardige opvolger van Besselink zag, is niet zo verwonderlijk. Dat hij niet over een 'klinkende naam' beschikt mag hem niet worden aangerekend. Had men twijfels aan zijn bestuurlijke capaciteiten?

Volledigheidshalve moet erbij gezegd worden dat Besselink eerder al met bezuinigingsmaatregelen was geconfronteerd. Hij had toen de grote gedachte gehad om het gehele bijvak piano op te heffen. Onbegrijpelijk dat een directeur van een conservatorium zelfs maar een gedachte aan zoiets kan hebben. Over onderwijskwaliteit gesproken.....

Een tweede idee was alle 'holle uren' in te nemen. Een docent die een garantie heeft voor vier lessen maar slechts twee lessen vult (bijv. omdat er niet meer studenten zijn), heeft twee 'holle uren', waarin hem andere taken – als die er al zijn – kunnen worden opgedragen. Die uren zijn echter gegarandeerd. Besselink wilde deze garantie 'open breken'. Door dreiging met een proces door maar liefst vier vakbonden moest het idee worden teruggetrokken. In de pers werd het bericht verspreid dat een deeltijdontslag 'natuurlijk onaanvaardbaar' was. Alsof Besselink en Custers deze actie niet zelf begonnen waren en de vakbonden hen daarop al niet weken eerder hadden gewezen. Zowel Besselink als Custers valt te verwijten dat zij de wet niet kenden (óf zo naïef waren te denken 'we wagen het er op'.) en niet de moeite hadden genomen deze er op na te slaan. Het tekent de werkwijze en de volstreekte incompetentie van deze directie als ook het bestuur. Hoe onvoorzichtig en incapabel de directie was mag blijken uit het feit dat er kort vóór 1990 enkele waardevolle docenten ontslagen werden, terwijl tegelijkertijd tienduizenden guldens werden uitgegeven voor een productie van de operaklas. ('Ja, dat komt uit een ander 'potje'.)

De docent pedagogiek/psychologie, drs. Harry Delnooz, was inmiddels benoemd tot secretaris van ditzelfde college van bestuur en hij was handig genoeg om deze positie uit te buiten. Als adviseur van het bestuur werden er veel praktische zaken aan hem overgelaten. Hij kende Custers al vele jaren als collega-docent en adviseerde ten opzichte van hem grote voorzichtigheid want, 'zodra hij

macht krijgt gaat hij over de schreef'.

In diezelfde tijd werd de toen pas gepensioneerde Utrechtse conservatoriumdirecteur Ton Hartsuiker als adviseur aangetrokken. Ook diens adviezen waren uiteraard niet gratis. Hartsuiker lichtte het gehele conservatorium door. Zijn uitvoerige rapport bevatte echter niet wat het college van bestuur had willen horen en er werd dus niets mee gedaan. Bestuurslid Loek van Tiggelen nam ontslag omdat hij in de verdere koers van Gijsen geen enkel heil zag. Gijsen en Giessen bleven dus samen het bestuur vormen, zogenaamd omdat er geen derde (laat staan vierde) man te vinden was en het riant salaris van een bestuurslid werd uitgespaard. (Van Tiggelen vertrok uiteraard niet zonder gouden handdruk!) De minister greep niet in en alles kon gaan zoals het ging. Verder werd er uitgekeken naar een nieuwe behuizing voor het college van bestuur want het monumentale huis (met drie grote vergaderruimten) aan de markt, tegenover het standbeeld van Minckelers was niet 'representatief' genoeg. Later werd een gebouw aan de Brusselseweg betrokken. Omdat het college van bestuur niet over voldoende kennis beschikte om een opvolger voor Besselink te vinden, werd (voor veel geld!) een headhunter aangetrokken.

De headhunter stelde enkele personen voor, die echter bij nader polsen stuk voor stuk bedankten voor de eer. Het waren voor het merendeel 'klinkende namen' uit het Nederlandse muziekleven. Van deze mensen bleef uiteindelijk de Eindhovense schouwburgdirecteur Léon Schoenmakers over, die per 1 juli 1990 werd benoemd tot de nieuwe directeur van het Maastrichts conservatorium.

In geen enkele zaak is de bestuurlijke incompetentie van Gijsen en Giessen zo duidelijk gebleken als in de 'affaire Schoenmakers'. Daarbij is Gijsen als de hoofdverantwoordelijke te zien omdat Giessen, die door de journalist Wammes Bos in 'Vrij Nederland' weinig vleidend de 'hofnar van het HBO' werd genoemd, totaal niet tegen hem was opgewassen en het dus in alle belangrijke zaken met hem eens was.

Léon Schoenmakers was een omstreden figuur, die in het Nederlandse muziekleven verschillende functies had gehad, waar men blij was geweest toen hij vertrok. Op het moment van zijn benoeming in Maastricht was hij nog in een procedure tegen het bestuur van de schouwburg verwickeld, een procedure waarin hij zijn ontslag aanvocht. Tot de positieve factoren in zijn karakter behoorden, dat hij een zeer harde werker was, iemand met veel hart voor het hem toevertrouwde goed, iemand met veel contacten en – belangrijk! – iemand met uitstekende bestuurlijke vaardigheden. Tot de negatieve factoren behoorden een zeker gebrek aan tact, een 'no-nonsense-opstelling' en het niet kunnen nalaten de mensen die hem ergerden verbaal te provoceren. Bij zijn aanstelling had hij bedongen dat dit zonder proefperiode zou zijn, dus direct in een vaste aanstelling, want 'anders kan ik niet goed functioneren'. Gijsen had deze voorwaarde geaccepteerd en daarmee de kroon gezet op alle bestuurlijke stommiteiten die in de periode 1987-2000 aan de Rijkshogeschool Maastricht zijn gedemonstreerd. Vanuit zijn positie gezien had Schoenmakers natuurlijk helemaal gelijk toen hij dit vroeg. In de pers verklaarde hij later, dat hij in dit (eerste!) sollicitatiegesprek gebluft had en eigenlijk volkomen verrast was dat Gijsen en Giessen zijn voorwaarde voetstoots accepteerden.

Na zijn benoeming ging Schoenmakers er flink 'met de bezem doorheen', dat wil zeggen: tal van docenten die zich in de loop der jaren bepaalde privileges hadden aangemeten, zoals een 'eigen' leskamer, die niet door anderen mocht worden gebruikt, zagen zich plotseling van hun bijzondere status ontheven. Voortaan bepaalden niet alleen enkele langdurig aan het conservatorium werkzame docenten welke (veelbelovende) student bij welke docent zijn hoofdvak zou mogen studeren. Onder Schoenmakers werden alle leden van de desbetreffende vakgroep erbij betrokken en zelf behield hij het laatste woord.

Om de zoveel tijd werd er een 'evaluatievergadering' gehouden, waar de vorderingen van de studenten werden besproken. In de praktijk werden deze vergaderingen voornamelijk bezocht door

de docenten in de algemene vakken. De hoofdvakdocenten waren lang niet altijd aanwezig en velen vonden het maar 'onzin' om te luisteren naar wat anderen over 'hun' studenten hadden te vertellen. In de periode tussen het ontslag van Besselink en de benoeming van Schoenmakers moest Custers deze vergaderingen voorzitten.

Het werd een zielige vertoning waarbij steeds minder docenten aanwezig waren. Bij de komst van Schoenmakers veranderde dit direct. Tijdens de eerste vergadering die hij voorzat (7 december 1990) was een docent cello zonder enige vorm van kennisgeving (dat was de gewoonte geworden) afwezig, terwijl drie van zijn studenten besproken moesten worden. Staande de vergadering belde Schoenmakers de docent thuis op en sommeerde hem op straffe van schorsing om onmiddellijk te komen. Binnen twintig minuten was hij aanwezig. Zo verging het meerdere docenten die meenden zich bepaalde voorrechten te hebben verworven. Een hoofdvak-docente gaf tijdens een eindexamen de kandidaat een zware onvoldoende terwijl de overige commissieleden met hoge cijfers kwamen (l'histoire se répète). De reden: de kandidaat was deze docente in de gang tegengekomen en had vergeten haar te groeten. Schoenmakers zette haar voor het front van de collegae op haar nummer en liet de stemming overdoen. De examinandus slaagde en is later lange tijd als gezocht docent aan een ander Nederlands conservatorium verbonden geweest.

Het was een van de vele incidenten die tot gevolg hadden dat Schoenmakers zich binnen het instituut een groot aantal vijanden maakte. De 'gedupeerden' stortten hun hart uit bij Custers en die maakte zich graag tot hun woordvoerder. Makkelijk, want dan hoefden zij zelf de confrontatie met het college niet aan. Geregeld bracht Custers verslag uit van wat zich binnen het instituut afspeelde. Dit gebeurde natuurlijk in het geheim en achter de rug van Schoenmakers om.

Er waren echter ook tegengeluiden te horen: men beschouwde met name Custers als een volstrekt incompetente ezel zonder eigen initiatieven, die in vrijwel alle belangrijke beslissingen de raad van bestuurssecretaris Delnooz inwon en dus precies datgene deed wat het college van bestuur wenste. Dat Delnooz zelf aasde op de voorzittersstoel zag op dat moment niemand, zelfs niet nadat hij (misschien niet op kosten van maar zeker in de tijd van de Rijkshogeschool) een rechtenstudie begon. Of Delnooz zijn studie nog heeft voltooid tijdens zijn dienstverband aan de Rijkshogeschool is mij niet bekend.

Dat het college van bestuur pas in april 1991 ingreep is te wijten, cq. 'te danken' aan het feit dat Schoenmakers zeer goede resultaten boekte. Door zijn toedoen werden enkele riant subsidies uit het bedrijfsleven toegezegd, die later na zijn ontslag prompt werden geannuleerd. Custers bleek niet in staat op een behoorlijk niveau de contacten met het bedrijfsleven te onderhouden, laat staan zich in een vreemde taal goed uit te drukken, zodat samenwerkingsverbanden met Luik, Aken en Keulen niet van de grond kwamen.

Najaar 1990 werden de plannen voor de 'tweede-fase' openbaar: studies op het hoogste niveau zouden alleen nog maar aan bepaalde conservatoria mogen worden gevolgd en uiteraard zouden die conservatoria de meeste studenten trekken. Voor de overigen bleef dan een opleiding tot muzikleraar over. Dat verreweg de meeste afgestudeerden in het muziekschoolwezen of in de privépraktijk terecht komen werd over het hoofd gezien. De velen die zijn geroepen willen liefst een wereldberoemd solist worden. De weinigen die zijn uitverkoren moeten nog keihard werken om hun status te behalen en te behouden.

Het 'tweede-fase-plan' had het voordeel dat een aantal van de toen zeventien muziekvakopleidingen ging fuseren zodat zij qua omvang groot bleven. Schoenmakers presenteerde op 20 januari 1991 een plan dat er op neerkwam, dat het Maastrichts conservatorium niet met dat van Tilburg zou fuseren (conform de wens van de minister) maar een blazersopleiding zou worden, daarmee inspelend op de behoefte aan dirigenten, blazers en slagwerkers voor de harmonie- en fanfare-orkesten. Dit hield in dat andere vakken, piano, orgel, strijkinstrumenten op het tweede plan zouden komen en in

Maastricht mogelijk zelfs geheel verdwijnen. Een consequentie zou bijvoorbeeld zijn, dat er geen eigen symfonie-orkest meer zou bestaan. Door het verdwijnen van een aantal hoofdvakken zouden de opgelegde bezuinigingen kunnen worden gehaald. Schoenmakers stelde een samenwerkingsverband voor met de conservatoria van Luik en Keulen maar in Maastricht stuitte dat op grote weerstand.

De grote onrust die uit al deze zaken ontstond leidde er toe dat nu ook andere docenten met het college van bestuur in gesprek wilden. De heren hielden de boot zo lang mogelijk af maar moesten op een gegeven moment deze docenten wel te woord staan. Van deze gesprekken zijn geen notulen of andere aantekeningen bewaard maar het uiteindelijke resultaat was wel dat Schoenmakers werd aangeraden zich ziek te melden (april 1991). Vervolgens werd hij zonder opgave van redenen geschorst en werd hem de toegang tot het conservatorium verboden. Daarna werd hem ontslag aangezegd. Dat hij daarmee niet akkoord ging was duidelijk. De pers bemoeide zich uitvoerig met het geval want Schoenmakers hield zich bepaald niet aan het spreekverbod dat Gijsen hem had opgelegd.

De rechtszitting vond plaats op 6 juli 1991 in Breda. Drie docenten en de administrateur waren gedagvaard als getuigen maar de zaak was de rechters al spoedig duidelijk. Alle vier kregen nog diezelfde maand een ontslagaanzegging! De schriftelijke verklaringen van de getuigen ontzenuwden de uitspraken van Custers en het college van bestuur. De journalisten Sef Adams en Sjef Kusters zorgden ervoor dat de hele zaak uitvoerig in de krant kwam en ook bij de regionale omroep werd besproken. Het hele verhaal van Custers en het college bleek geheel te berusten op geruchten en roddels. Er kon niets bewezen worden. Schoenmakers werd op alle punten in het gelijk gesteld en kon zijn functie weer opnemen. Het college van bestuur werd veroordeeld tot de kosten van het proces en verloor nogmaals aan prestige.

Onbegrijpelijk blijft hierbij dat de minister in deze kwestie (nog) geen aanleiding zag om Gijsen uit zijn functie te ontheffen. Pas acht jaar later werd deze niet meer in zijn functie herbenoemd.

Het college wilde niet nog meer gezichtsverlies lijden door Schoenmakers weer als directeur toe te laten en ging in hoger beroep, ondanks de adviezen van deskundigen die stelden dat hoger beroep geen enkele kans van slagen had. Aangezien ook Schoenmakers zich niet wilde weg laten werken en het liefst zijn taak gewoon weer wilde oppakken, kwamen Gijsen en Giessen met hem overeen dat hij zou worden uitgekocht. Het bedrag (ruim een miljoen gulden conform mededeling van Schoenmakers zelf) kwam niet uit het budget van het conservatorium, beweerde Custers. Uit welk budget dan wel, zei hij er niet bij. Bezuinigingen of niet, Schoenmakers kreeg zijn geld en ging rentenieren.

Custers werd opnieuw tot 'waarnemend directeur' benoemd. Hem werd opgedragen alle bezuinigingen in goede banen te leiden maar hij wenste daarvoor dan wel een aantal helpers achter wie hij zich zou kunnen verschuilen ingeval van ontstane problemen. Daartoe werden – ondanks de bezuinigingen – enkele nieuwe functies gecreëerd onder de noemer 'coördinator'. Er ontstonden direct al problemen met docenten wie ontslag was aangezegd en die dat niet accepteerden. Bij mijn eigen vak ging dat als volgt: eerst moesten de lessen gegeven worden aan een grote groep (ca. 100 studenten) in de vorm van een hoorcollege. Nu is een hoorcollege wel een van de in didactisch opzicht slechtste vormen van (frontaal) onderwijs. Het gaat ervan uit dat de student toehoort en de eigenlijke studie thuis aan de hand van literatuur doet. In het mooiste geval mag de student op het spreekuur van een docent verschijnen om te vragen of hij het nog eens wil uitleggen. Voor HBO-studenten is dat geen haalbare kaart. Ten eerste zijn veel conservatoriumstudenten in het vak cultuurgeschiedenis helemaal niet geïnteresseerd omdat zij denken dit in de praktijk toch niet nodig te hebben. Ten tweede wordt de mening gevoed (ook door collega-docenten) dat het onbelangrijk is dat je feitjes kent. 'Als je solliciteert bij een orkest, vragen ze je ook niet hoeveel

symfonieën Beethoven heeft geschreven' was een vaak gehoorde stompzinnige opmerking. Custers ging er van uit dat je de cultuurgeschiedenis ook kunt leren uit een boekje. Als die kennis dan niet wordt geëvalueerd wordt dat boekje zelfs in de praktijk nooit ingekeken. Mijn didactiek ging uit van de stelling dat de student historische verbanden, geen losse feiten hoeft te kennen maar wel met die verbanden in zijn eigen methodiek en didactiek kan werken. De praktijk wijst uit dat die stelling juist is.

Besselink had voor alle theoretische vakken de benaming 'lulvakken' bedacht en gebruikt, wel een bewijs hoe hij er zelf tegenaan keek en tevens een beeld gaf van het geestelijk niveau van deze man. Custers was geen haar beter. In de periode waarin ik in Maastricht werkte hebben zij geen van beiden ooit een les bezocht. Desondanks hadden beide heren een totaal niet met argumenten onderbouwde mening over de kwaliteit van hun docenten. Custers bezocht nooit de lessen van zangdocent Peter Kokkelmans maar wist wel te vertellen dat zijn lessen erg slecht waren. 'Nee, neem dan Mya Besselink [zangdocente, zus van de directeur], die is kwalitatief net zo goed als Bernard Haitink!' Alsof Custers in staat was de kwaliteiten van Mya Besselink en Bernard Haitink te beoordelen, laat staan te vergelijken. Peter kreeg een ontslagaanzegging, die onder pressie van zijn vakbond weer moest worden ingetrokken. Hij bleef tot aan zijn pensioen zijn lessen geven. ('Maar meneer Kokkelmans, u krijgt toch een goed wachtgeld....', aldus de directie.

Ik heb geweigerd mijn lessen in de vorm van hoorcolleges te geven en kreeg daarbij de hulp van de bedrijfsarts. Custers kon mij ook niet vertellen wat ik zou moeten doen binnen al die vrijkomende uren wanneer ca. 15 lessen door één hoorcollege zouden worden vervangen. Er moest dus een vervanger komen die dat hoorcollege gaf en ik gaf zelf mijn lessen zoals vanouds. Die vervanger moest voor twee klokuren uit München komen (dichterbij ging blijkbaar niet) met reis- en verblijfkosten. De bezuinigingswinst ging daaraan volledig op want die twee uren konden niet uit mijn urenpakket worden genomen.

Het inzicht van Custers in onderwijskundige en rechtspositionele zaken bleek 'bewonderenswaardig' en werd door het college van bestuur, dat letterlijk en figuurlijk van toeten noch blazen begrip had, gedeeld.

Custers gooide het nu over een andere boeg. Het vak werd 'geëxtensiveerd', dat wil zeggen: het werd weliswaar niet opgeheven maar de contacturen werden niet ingevuld. De studenten werden geacht een boekje te lezen; er zouden geen eindexamens meer zijn en een daartoe niet bevoegde collega werd bereid gevonden om eventuele vragen tijdens een spreekuur te beantwoorden. Voor 5000 gulden werd een voormalige theorie-studente bereid gevonden een paper op te stellen, die de studenten dan konden kopen. Die paper ging uit van de onjuiste gedachte dat iedereen vloeiend Frans, Duits en Engels kan lezen, zodat de literatuurlijst bij voorbaat onbruikbaar was. Gaf niet; er werd toch niet geëvalueerd. Omdat deze constructie wettelijk gezien niet kan vocht ik mijn ontslag bij de ambtenarenrechter aan. Custers had daarbij één kleinigheid over het hoofd gezien: bij ontslag was de werkgever verplicht naar eer en geweten binnen het bedrijf te zoeken naar passende werkzaamheden en pas als dat onmogelijk bleek kon een ambtenaar/docent worden ontslagen.

Een collega-docent in het vak muziekdidactiek werd ziek. Custer benoemde snel een nieuwe docente 'van buitenaf'. De zieke docent kwam te overlijden; ik wees het college van bestuur op de verplichting mij die lessen op te dragen. Als doctor in de muziekwetenschap met de schoolmuziek-specialisatie en de daarvoor vereiste didactische vaardigheden ben ik voor het vak muziekdidactiek bevoegd en men werd verplicht mij weer aan te stellen. De nieuwe docente 'van buiten af' werd weer ontslagen. Dat dit voor de zittende studenten muziekdidactiek een verloren studiejaar opleverde was geen enkel bezwaar. Het begon zelfs het college van bestuur de keel uit te hangen. 'Voor mijn part betaal je [die docent] maar uit de calamiteitenpot', schreef Jacques Giessen aan Custers in antwoord op een uitvoerige brief aan het bestuur, waarin deze trachtte aan te tonen dat het doctoraal examen muziekwetenschap geen didactische bevoegdheid oplevert. Ik kwam dus terug

in het instituut en hervatte mijn lessen cultuurgeschiedenis plus een paar uren algemene muziekdidactiek aan alléén de afdeling schoolmuziek. Voor de didactiek aan vokale/instrumentale studenten was geen ruimte, dus kregen zij dit vak niet. Desondanks werd hun later een diploma uitgereikt en gingen zij in dit opzicht onvoorbereid de praktijk in.

Vlak voor de zomervakantie 1993 werd Custers officieel tot 'zakelijk' directeur benoemd. Dit gebeurde zonder sollicitatieprocedure en de benoeming vond plaats op een tijdstip, waarop niemand nog zin had om te protesteren. Een docent had die moed wél maar werd door Gijsen dusdanig geïntimideerd en met ontslag op staande voet bedreigd, dat hij er verder het zwijgen toe deed. Voor het bestuur pleit, dat zij zich met Custers aan het roer toch blijkbaar onvoldoende veilig voelden of niet veel zagen in zijn 'artistieke' capaciteiten. Een bekende Nederlandse dirigent werd naast Custers benoemd tot artistiek directeur (daar was dus wél geld voor!). Deze combinatie was niet gelukkig. De dirigent was meer gericht op het profileren van zijn eigen carrière dan op het artistiek beheren van het hem toevertrouwde opleidingsinstituut.

Onder het bewind van Custers werd het al snel een administratieve chaos. Alle eerstejaars studenten werden automatisch in het tweede studiejaar ingeschreven, inclusief degenen die een aantal lessen hadden verzuimd en ook de afsluitende tentamina niet hadden afgelegd. Voor mij ligt de lijst van de resultaten uit juni 1991 van de studenten die bij mijn collega uit München het hoorcollege hadden moeten volgen. NB. De beroerde resultaten lagen niet aan die collega, bij wie het niet aan kennis, kunde en vaardigheid ontbreekt, maar waren het gevolg van veelvuldig spijbelen en het niet afleggen van de tentamina. Er waren toen 112 studenten; daarvan behaalden 17 studenten het laatste tentamen. Van de overigen legden 59 studenten wel het tentamen af maar scoorden een gemiddelde van 2,32. Ziedaar het resultaat van de door Custers beoogde 'hoorcolleges'. Alles bij elkaar kostten de bezuinigingsmaatregelen van Custers alleen al in dit geval het conservatorium de lieve som van 112.000 gulden. Voor dat geld werd dan elders weer bezuinigd of liet men – zonder de wet te respecteren – mensen jaren lang op een vaste aanstelling wachten. Een schril contrast: adjunct-directeur Loek Neeling kon ongehinderd tot zijn 65e doorwerken (in 2000), ook al stond in 1991 al vast, dat zijn functie dan niet meer zou worden opgevuld.

Werd het onderwijs-niveau kunstmatig verlaagd, met de roosters was het al niet veel beter. Als groepslessen aan te grote groepen worden gegeven is er geen mogelijkheid tot wisselwerking met de docent meer.

In de periode 1987 – 1994 maakte ik deel uit van de toelatingscommissie van de conservatoria in Aken en Keulen. Mensen die daar werden afgewezen verschenen in Maastricht in mijn lessen. In Maastricht was het enige criterium dat docent X of docente Y nog wel wat studenten zou kunnen gebruiken, ook al was iedereen er al onmiddellijk van overtuigd dat deze argeloze stumpers in het muziekvak nooit iets zouden bereiken. Zo is het ook gegaan.

Praktische moeilijkheden ontstonden door de taal; ik kreeg herhaaldelijk een gemêleerd gezelschap van Nederlands- en Duitstalige studenten voor me. Het onderwijs ging in het Nederlands waarbij de Duitse studenten vonden dat dit maar in hun taal moest, waarbij de Nederlandse studenten zich moesten aanpassen. Dat gebeurde dus niet. Veel ernstiger/dwazer was de komst van een Franstalige studente die geen woord Nederlands sprak, of de komst van drie harp-studenten uit Korea, die zelfs de Duitse taal amper machtig waren. Dat dergelijke problemen door Custers niet werden onderkend, zegt genoeg. Ook was er plotseling een hoos van studenten in de medicijnen, die naast hun studie nog even een conservatoriumdiploma wilden halen. Bij mij kwamen ze met het voorstel een boekje te lezen waarover ik hen dan zou examineren. Ik heb dit geweigerd waar reguliere muziekstudenten zich de stof en het inzicht (!) in vier jaren tijd eigen moesten maken. Dit heeft bij mij de doorslag gegeven uit te gaan zien naar een andere werkring.

In 1992 werd een nieuwe bezuinigingsronde doorgevoerd en Custers wist niets beters te doen dan

nu de hem onsympathieke docenten er uit te werken. Weer kreeg een aantal mensen ontslag aangezegd en weer was ik de enige die – met behulp van de juridische afdeling van mijn vakbond – dit ontslag aanvocht. Custers had nu ook besloten het vak algemene muziekdidactiek te extensiveren, dus de daadwerkelijke lessen los te koppelen van de docent. Dit riep natuurlijk reacties op van de directeuren van diverse Limburgse muziekscholen, die geen onvoldoende geschoolde leerkrachten in hun corps wilden hebben. Nee, allicht niet!

Custers heeft het gepresteerd om letterlijk tegen die directeuren te zeggen: 'het vak wordt niet opgeheven, de studenten zijn intelligent genoeg om de stof uit een boekje te leren'. Deze leugen verkondigde hij aan Peter Weinstock (directeur muziekschool Heerlen), aan Leo Pustjens (directeur muziekschool Sittard) en misschien ook nog aan anderen. Natuurlijk werd dit door hem later ontkend maar ik heb het getuigenis van beide genoemde muziekschooldirecteuren. Overigens: beide vakken waren een jaar later onder een andere benaming weer ingevoerd. Of degenen die deze vakken moesten doceren daartoe bevoegd en bekwaam waren mag in het midden worden gelaten. Dit vond de directie kennelijk niet belangrijk.

En waarom deze kronkel? Het zou toch veel gemakkelijker zijn geweest een vak helemaal op te heffen. Dat is automatisch een reden om een docent te ontslaan, geheel conform de wet.

Welnu, Custers ging liever deze weg en heeft daarmee het conservatorium een enorm bedrag gekost: tenminste 112.000 gulden te voorziene onkosten plus een grote uitkoopsom voor de docent om noch maar niet te spreken van processen, de gedwongen ontslagen van negen andere docenten en grote onrust bij het zich bedreigd voelende personeel.

Wat moet je een laffe en immorele ploert zijn om zó te handelen! De laatste leugen: 'Ik heb het allemaal voor het conservatorium gedaan'.

Vanaf maart 1992 begonnen nieuwe ontslagaanzeggingen te komen. Tot twee maal toe werden deze na dreigbrieven van de vakbond weer ingetrokken.

In juli kwam een derde aanzegging, waarop mijn uitvoerige beroepsschrift volgde. Hoewel per aangetekende post verstuurd beweerde het college dit geschrift nooit te hebben ontvangen. Het bleek dat het wel degelijk was afgeleverd; er was voor ontvangst getekend. Het bestuur beweerde doodleuk dat de afzender altijd verantwoordelijk blijft voor een poststuk, ook als dit per aangetekende post is verzonden.

Opnieuw na een hartig onderhoud met mijn advocaat werd het ontslag (voor de derde maal) ingetrokken. Per 1 augustus 1992 was ik al niet meer ingeroosterd, zozeer was Custers er van overtuigd dat ik niet meer zou terugkomen. In oktober 1992 werd mij een ruime uitkoopsom aangeboden, op voorwaarde dat ik de procedure bij de rechtbank stop zou zetten. Omdat mijn onderhandelingen met een buitenlandse universiteit nog niet waren voltooid, kon ik die met de Rijkshogeschool nog enige tijd rekken.

Tien weken later ben ik definitief vertrokken en per 1 februari 1993 in mijn nieuwe functie begonnen. Helaas had ik in die functie acht uren minder dan aan het conservatorium zodat ik deeltijd-wachtgelder bleef. Gelukkig heeft die situatie niet lang geduurd. Ik heb van de vrijgekomen tijd gebruik gemaakt om aan de Tilburgse universiteit de studie 'Decanaat/leerlingenbegeleider' te doen, op kosten van de Rijkshogeschool Maastricht.

Inmiddels bleef ik met oud-studenten en (enkele) docenten contact houden om te zien hoe het onderwijs in Maastricht verder achteruit ging. Er kwamen verschillende bezoeken van de visitatiecommissie maar omdat blijkbaar niemand zijn mond open durfde te doen of voor klokkenluider te spelen, hadden deze bezoeken pas op de lange duur enig resultaat. Na een zeer kritisch rapport van de visitatiecommissie werd Custers uiteindelijk van zijn post ontheven maar mocht de titel 'directielid' tot aan zijn pensioen blijven voeren (uiteeraard met het bijbehorende salaris. Ondanks de 'bezuinigingen' was daar dan wel weer geld voor.)

De handelingen van Custers waren nooit in die vorm mogelijk geweest indien het tweehoofdige college van bestuur hem niet zijn gang had laten gaan. In diverse gesprekken is gebleken dat Gijsen en Giessen amper op de hoogte waren van wat zich binnen het conservatorium afspeelde. Voor het menselijk aspect – zowel wat betreft docenten als studenten – was al helemaal geen belangstelling. Custers kwam geregeld verslag uitbrengen en dat werd klakkeloos overgenomen. Giessen bemoeide zich vrijwel niet met het conservatorium en de rol van oud-docent/bestuurssecretaris Delnooz bleek van minder belang voor het conservatorium dan wel gedacht.

De tijd zal uiteindelijk uitwijzen wat de betekenis van Custers en Gijsen voor de Rijkshogeschool Maastricht is geweest. Het blijft echter een treurige zaak dat het werk van Willem Hijstek op deze manier werd afgebroken.

Ik vermeldde al dat ik enkele jaren als toegevoegd commissielid deel heb uitgemaakt van de commissie die de toelatingsexamens in Keulen en Aken af nam. Het heeft mij in hoge mate verwonderd, dat studenten die daar met overtuiging waren afgewezen in Maastricht werden aangenomen. Na verloop van tijd verdwenen zij weer zodra ze een propadeuse-verklaring hadden bemachtigd om de studie in Duitsland voort te zetten. Met een propadeuse-verklaring mochten zij niet meer geweigerd worden. En deze middelmatige muzikanten zouden dan straks een plaats in het muziekleven moeten innemen? In Maastricht bekommerde men zich daar niet om want de toelatingsdrempel werd bewust laag gehouden met alle gevolgen van dien (een van de klachten van Schoenmakers!) Hoeveel buitenlandse studenten hebben hier niet op kosten van de Nederlandse belastingbetaler een deel van een vakopleiding gehad, die al sinds midden jaren tachtig niet meer aan de hoogste eisen voldeed? Nee, niet omdat de docenten onbekwaam zouden zijn, maar omdat directie en college van bestuur dat waren, waardoor voortdurend aan de voormalig brede allround-basis werd gesleuteld. De keuze van de bezuinigingen was een bestuurlijke zaak. Het bestuur wist niet hoe dit aan te pakken en schoof het probleem dus door naar de directie. Deze keek niet naar opleiding en onderwijskwaliteit maar hakte waar toevallig iets te hakken viel. Docenten die 'lastig' waren, hart hadden voor hun vak, hart hadden voor het instituut en hun studenten, die wegens een hoge opleiding een 'bedreiging' vormden voor de directie of toevallig geen deel uitmaakten van een grote vakgroep, hadden de voorkeur.

Zwaar weegt de verantwoordelijkheid van een directie die zich door dit soort aspecten heeft laten leiden. Nog zwaarder weegt de verantwoordelijkheid van een 'bestuur' dat een incompetent directeur als Custers maar zijn gang liet gaan omdat het zelf even incompetent was. Wanneer de middelmatigheid het in een opleidingsinstituut voor het zeggen krijgt is het ook niet verwonderlijk dat het klinkende resultaat minder dan middelmatig is. Uit een in 1999 ingesteld onderzoek naar 86 afgestudeerden bleek dat op dat moment slechts 7 full-time aantoonbaar 'in het vak' terecht was gekomen tegen slechts 13 part time. De rest koos of vrijwillig een ander vak of werd door de sociale dienst verplicht tot omscholing (na een HBO-studie van 5 tot 7 jaren!). En waarom konden deze gediplomeerden zich in de tijd rond de eeuwwisseling niet in het muziekvak profileren? Omdat hun opleiding te eenzijdig was gericht en te veel 'uitgekleed'. Zou het aan het geweten van directie of bestuur hebben geknaagd? Nee toch! Zij konden blijven zitten waar ze zaten.

Gijsen werd in 2000 niet herbenoemd als voorzitter van het college van bestuur. Hij werd directeur van een woningbouwvereniging en haalde in die hoedanigheid nog menigmaal (!) het nieuws. Custers was daarmee zijn voornaamste beschermer kwijt. Hij verdween in 2003, evenals Besselink vier of vijf jaren vóór zijn pensioen. Hij zal de geschiedenis ingaan – los van zijn minder dan middelmatige kwaliteiten als musicus – als een incapabel bestuurder, die nooit door een bestuur met grote verantwoordelijkheden had mogen worden opgezadeld. Dat hij zelf een bestuursfunctie heeft geambieerd (en geaccepteerd) blijft natuurlijk zijn persoonlijke verantwoordelijkheid.

dr. Hans van Dijk

Het bovenstaande vereist enige toelichting:

Na het vertrek van acht collegae en ondergetekende uit het Maastrichts conservatorium heb ik documentatie verzameld over de situatie die tot ons vertrek had geleid. Dat was niet zo heel moeilijk: ik beschikte over mijn dagboeken vanaf mijn komst in Maastricht en over alle correspondentie die er in de loop der jaren tussen de directie, cq. het college van bestuur en mij werd gevormd. Verder waren er tal van gesprekken met oud-collegae en oud-studenten, waarbij echter wel zorgvuldig moest worden geverifieerd en vergeleken om een betrouwbaar beeld te krijgen van de geschiedenis. Mijn eigen personeelsdossier van de Rijkshogeschool Maastricht en het archief van het Maastrichts conservatorium (toen in het stadsarchief aan de Looiersgracht in Maastricht) completeerden het beeld.

Ik heb dit beeld verwoord en vastgelegd in mijn brochure 'Vanuit de arrogantie van de macht' (2005), die aan de HBO-raad, een aantal leden van eerste en tweede kamer en aan andere belangstellenden werd toegestuurd.

Custers en Gijsen zijn daarvan op de hoogte gesteld. Custers reageerde met een brief waarin hij een eigen visie op de waarheid had, die (uiteraard!) niet met de feiten in overeenstemming was. De tekst van de brochure is zorgvuldig door drie juristen gecontroleerd om de mogelijkheden tot een haalbaar proces wegens smaad bij voorbaat uit te sluiten. De tekst is voor Custers en Gijsen niet bepaald aangenaam maar hun handelwijze naar anderen toe was dat ook niet.

De oorspronkelijke tekst was voorzien van talrijke voetnoten (aanvullingen en bronvermeldingen). Deze zijn nu weggelaten om het geheel leesbaar te houden. Ik heb in mijn brochure willen wijzen op het bestaan van lieden die niet in staat zijn behoorlijk te besturen. Zij komen te vaak en te veel voor en de door hen aangerichte schade kan groot zijn: hier zelfs een geval van het mede veroorzaken van een suicide. Daarom leek mij een herpublicatie van deze brochure na vijftien jaar gewenst.

Dat het geschetste beeld van de gang van zaken aan het Maastrichts conservatorium betrekking heeft op de periode 1980-2003, zij nogmaals benadrukt.

Hombourg, 30 november 2020
prof. dr. Hans van Dijk

+++

reacties op het bovenstaande:

Sinds in december 2020 mijn beschrijving van de gang van zaken aan het Maastrichts conservatorium hier opnieuw werd gepubliceerd heeft het niet aan reacties ontbroken (twaalf oud-studenten, twee oud-docenten).

Het leek mij van belang enkele reacties te plaatsen omdat zij veel zaken verduidelijken die ik wellicht te summier heb omschreven. Met alle schrijvers heb ik contact opgenomen (verspreid over heel Europa en zelfs één uit Amerika) met de vraag of zij accoord waren, dat gedeelten uit hun vaak zeer persoonlijke reacties hier gepubliceerd mochten worden en of dit met volledige naam en toenaam mocht gebeuren. De antwoorden op de eerste vraag luidden unaniem positief, op de tweede echter zowel positief als negatief. Ik heb daarom alleen de namen vermeld van mensen die uitdrukkelijk aangaven geen bezwaar tegen publicatie te hebben. De overigen zijn met initialen aangegeven. Niet alle reacties zijn opgenomen, mede omdat sommigen te persoonlijk, te emotioneel

of 'te kleurrijk' waren. Alle reacties hebben gemeen dat de herinneringen aan het Maastrichts conservatorium in de jaren 80 en 90 overwegend negatief waren (vD).

Hombourg, 14 september 2021
prof. dr. Hans van Dijk

Elisabeth Sedoux-Poelmans
Lausanne (Suisse)
22 augustus 2021

Beste Hans,

Met je verhaal heb je heel wat herinneringen opgeroepen aan mijn studietijd in Maastricht in de jaren '80, toen ik als studente hoofdvak schoolmuziek jouw lessen volgde. Ik bewaar daaraan zeer goede herinneringen. Je lessen waren interessant en veelzijdig. Je was een goede docent en we hebben heel wat van je opgestoken waaraan we later in de praktijk veel hebben gehad. Wij waren voor de latere onderwijspraktijk uitstekend voorbereid, mede dank zij jouw lessen en dat kan ik niet van alle toen in Maastricht gedoceede vakken (en docenten) zeggen.

Je inzet voor je studenten was zonder meer groots te noemen en al je activiteiten achter de schermen zoals je hulp in moeilijke privésituaties ben ik nooit vergeten. Voor zover ik nog contact heb met oud-studiegenoten zijn ze allemaal nog altijd vol lof over de wijze waarop je je taken vervulden en meer dan dat!

De beroerde situatie aan het conservatorium herken ik goed. Ik ben net afgestudeerd toen de affaire Léon Schoenmakers ging spelen en was toen blij dat ik uit Maastricht weg kon. Ik heb volop de pogingen van Custers meegemaakt om jou weg te werken en zag met genoegen dat het college op hun besluit jou te ontslaan van hogerhand gedwongen werd terug te komen. Dat Custers hier een kwalijke rol heeft gespeeld was iedere ingewijde wel duidelijk. Het was misschien niet handig dat je hem in het openbaar aanviel op zijn corrupte praktijken maar het was wel terecht. Toegegeven, de situatie met die bezuinigingen was moeilijk maar Custers had natuurlijk in allereerste instantie aan zijn docentencorps moeten denken en niet aan zijn eigen welbevinden.

Hans Besselink heb ik amper meegemaakt en ik ben het met je eens dat hij in een situatie terecht kwam die hem boven het hoofd groeide. Maar hoe na zijn plotseling en overhaast vertrek de zaken door Custers geregeld werden, was beneden alle peil. Je kon duidelijk merken dat hij het vak 'muziek- en cultuurgeschiedenis' volstrekt onbelangrijk vond en dat liever liet geven door een docent die – weliswaar niet bevoegd – zich wel naar zijn inzichten voegde, ook al stelden die niets voor. Het laatste wat ik van hem gemerkt heb was zijn 'puntensysteem'. Voor ieder vak kon een student een zeker aantal punten behalen, muziek- en cultuurgeschiedenis en deelname aan de koorklasse leverden zegge en schrijve één punt per jaar op tegen tien punten voor een hoofdvak. In de vier studie jaren waarin jij les gaf waren de laatste twee geheel gewijd aan de twintigste eeuw, met alle beluisterde en geanalyseerde muziek daarbij (van Mahler tot Stockhausen). Custers stelde een speciale luisterklas voor twintigste-eeuwse muziek in, alsof jij aan die periode niet genoeg aandacht besteedde. Het was duidelijk een poging je op een zijspoor te manoevreren. Gelukkig heb ik die luisterklas niet meer hoeven volgen. Spijtig en oncollegiaal vonden wij allemaal dat de wereldberoemde notenschrijver John Slangen zich liet gebruiken om die luisterklas te gaan geven.

De opmerkingen die Léon Schoenmakers in de krant zette, toen zijn ontslagprocedure op gang was, onderschrijf ik volledig. Er zijn in die periode heel wat studenten geweest die hen niet aangename (of 'te vermoeiende') lessen niet volgden en de tentamina niet aflegden. Zij kregen toch hun diploma waardoor het onze in waarde zakte. Die ontslagprocedure tegen Schoenmakers heeft het

instituut veel schade opgeleverd, vooral toen voor de rechtbank bleek dat alle beschuldigingen tegen hem met geen enkel bewijs konden worden onderbouwd. Wat een afgang voor Custers en voor het college! En de enorme schadeloosstelling die ze Schoenmakers moesten betalen, midden in een periode van grote bezuinigingen. Ik begrijp nog niet waarom de minister [toen Ritzen] niet heeft ingegrepen. Later heb ik wel gehoord dat voorzitter Gijsen niet als voorzitter van het college werd herbenoemd.

Dit waren zo enkele gedachten die bij mij terug naar boven kwamen na het lezen van jouw verhaal. Ik ben blij dat je toch weer een goede positie hebt gekregen, want dat zal toen op jouw leeftijd niet gemakkelijk zijn geweest. Knap hoor!

(Met toestemming van de schrijfster.)

+++

[De dependance waar de lessen muziek- en cultuurgeschiedenis werden gegeven was sinds de late jaren tachtig gevestigd in een voormalige lagere school in Wyck].

Paul M., Beerta (Gr.):

Een van mijn herinneringen aan de wantoestanden aan het Maastrichts Conservatorium in de tijd dat Custers daar waarnemend directeur was is de situatie direct na de zomervakantie 1991. Custers wilde het vak muziek- en cultuurgeschiedenis laten geven in hoorcollegevorm, wat u weigerde te doen. Toen we na de vakantie de eerste lessen kwamen halen bleek uw lokaal erg veranderd. Custers had de drie tafels met plaats voor 15 studenten laten verwijderen. Daarvoor in de plaats stonden er achttien oude schoolbanken, sinds jaren niet meer in gebruik geweest, waar 36 studenten konden zitten. In zijn ondoorgrondelijke wijsheid had Custers vergeten dat sinds de verbouwing van de lagere school de ramen niet meer open konden. Uw lokaal werd bezet door [docent] maar al na enkele 'hoorcolleges' bleek dat het er niet te harden was, vooral niet als de zon er op stond. Wij weigerden daar verder les te krijgen en dat was de docent met ons eens. We kregen dus een andere lokatie. Wat ze met uw lokaal hebben gedaan weet ik niet. Uit het hele verhaal blijkt dat de kwaliteit van het onderwijs Custers totaal niet interesseerde zoals ook de studenten hem niet interesseerden. Aan het einde van het studiejaar ben ik verkast naar Groningen.

(Met toestemming van de schrijver.)

+++

Ik begon aan het Maastrichts conservatorium in augustus 1987 en studeerde de hoofdvakken algemene muzikale vorming en klarinet. Later kwam daar nog het hoofdvak directie HAFa bij maar dat heb ik in Rotterdam gedaan omdat de hoofdvakdocent in mijn ogen een onbeschofte hark was, die studenten vernederde en uitschold. Ik heb scenes in het harmonieorkest met deze kerel meegemaakt, waar ik nog met gevoelens van woede aan terug denk. Hoewel de 'heer' P. een zuiplap was, hield Custers hem de hand boven het hoofd, ook toen studenten gingen lopen. Dat Custers nauwelijks idee had wat er in het gebouw allemaal gebeurde, staat voor mij vast. Klachten werden aangehoord maar er werd meestal niets mee gedaan. Er heeft mij één ding bijzonder geërgerd. Een docent is/was homofiel, net als ik. Op de binnenkant van de deur van een van de herentoiletten stond met viltstift gekalkt '[.....] is een flikker'. De held die dit geschreven had was niet zo dapper zijn frustratie te ondertekenen. Ik ben met dit gegeven naar Custers gegaan, die mij heeft aangehoord. Twee weken later stond de kreet nog steeds op de deur. Ik heb toen de tekst met viltstift een beetje bijgewerkt. De volgende dag was de deur helemaal schoon. Dit en nog een aantal ergerlijke zaken hebben mij doen besluiten de studie klarinet in Rotterdam af te ronden en de studie

algemene muzikale vorming te laten vallen. Later heb ik gehoord dat dhr. [...], die dit vak gaf was ontslagen. Als je geen vriendje van Custers was, liep je blijkbaar grote risico's. Dit misselijk makende mannetje, deze rat met zijn lijfluchtje en zijn zweetvoeten doet me altijd denken aan een liedje uit de jaren zestig (ik weet niet meer van wie), waarin deze tekst voorkomt:

Wij zijn bevriende mogendheden
en als je straks wordt overreden
meld ik mij als de dader aan.
Zoiets had iedereen gedaan.

Ja, wij zijn bevriende mogendheden
en als je straks bent overleden
hang ik de vlag uit, zonder wrok.
Ik kijk niet op een halve stok.

Beste Hans, ik heb je als docent altijd bijzonder gewaardeerd. Het ga je goed.

Jan V., Rotterdam, 6 september 2021

(Met toestemming van de schrijver.)

+++

M.V-V.
30 aug. 2021

Beste Hans,

Ik wil graag reageren op je artikel over je periode aan het conservatorium maar ik wil liever niet dat je mijn naam vermeldt.

Toen ik je leerde kennen in 1985 was je nog geen professor maar wij vonden je wel een heel geleerde schoolmeester en daarbij een zeer goede didacticus. In de praktijk heb ik veel aan je lessen gehad en mede daardoor had ik een sterk fundament als latere docent aan een middelbare school. Het is een moeilijke baan maar wel fijn om te doen.

Dat jij en Custers elkaar niet mochten was al gauw een publiek geheim. Van Loek [Neeling, adjunct-directeur van de afdeling AMV/Schoolmuziek] hoorden we dat je Custers op vergaderingen aanviel en in de hoek dreef. Daar hadden we veel plezier om. Dat Custers zo klein was dat hij het vak probeerde te pakken over de hoofden van de studenten heen, had ik niet van hem gedacht. Wat een lol hebben we gehad toen je na je eerste ontslag door het college moest worden terug genomen. Wat zal Custers de pest in hebben gehad. Jammer dat [...], die net in dienst was genomen om jouw taken over te nemen, weer moest worden ontslagen. Voor haar ook een zure appel. De beperkingen die Custers jouw vakken oplegde, o.a. het steeds maar vergroten van de klassen, hebben ons geërgerd. Dat was zo de tactiek van Custers. Eerst het vak onmogelijk maken om goed te functioneren. Dan constateren dat het niet goed functioneert. Vervolgens proberen het vak op te heffen om het daarna onder een andere naam (luisterklas) weer in te voeren. De onderwijskwaliteit doet daarbij niet ter zake.

De medezeggenschapsraad stelde niet veel voor. De docenten wilden geen problemen met de directie en de studenten werden met leugens en truukjes monddood gemaakt. Dit voorbeeld vond ik in mijn oude verslagen:

Custers tijdens een vergadering van de MR:

'Het vak muziekgeschiedenis kan in hoorcollegevorm worden gegeven'

Custers tijdens een gesprek met de studenten in de MR:

'Het vak muziekgeschiedenis kan in hoorcollegevorm worden gegeven'

Het eerste werd gepresenteerd alsof Custers de mogelijkheid had onderzocht dat dit kon. Nee, dat had hij niet. Het tweede is typisch zo'n truukje van deze leugenaar om studenten van de hoofdzaak af te leiden. Opvallend overigens dat er niet wordt gesproken over 'kultuurgeschiedenis' (alsof het niet bestaat).

Nee, aan de directie van het conservatorium heb ik geen goede herinneringen. Wel aan verreweg de meeste docenten.

Ik ben en blijf van mening dat Custers voor de functie die hij had volkomen ongeschikt was. In je artikel noem je hem een 'incompetente ezel'. Daar ben ik het helemaal mee eens. Deze man heeft veel kapot gemaakt en de waarde van het diploma van het Maastrichts conservatorium naar beneden gehaald. Als reden worden dan altijd 'die bezuinigingen uit Den Haag' aangehaald. Daar hadden andere conservatoriumbestuurders toch ook mee te maken? Waarom konden die dan wel met wijsheid en beleid bezuinigen zonder de onderwijskwaliteit aan te tasten. Voor Maastricht was de aanwezigheid van Custers en zijn 'beleid' een ramp, wat ook nog eens duidelijk werd met de 'affaire Schoenmakers', waarin de rechter alle beschuldigingen ongegrond en verzonnen verklaarde. Ter verontschuldiging mag worden aangevoerd dat het duo Gijsen-Giessen even incompetent was om te besturen en Custers zijn gang liet gaan zolang de bezuinigingen maar gehaald werden. Ik ben er van overtuigd dat deze niet gehaald werden of slechts marginaal maar dan wel ten koste van de onderwijskwaliteit.

(Met toestemming van de schrijfster)

++++++

regio

BOETE Principekwestie voor oud-Gulpenaar

Met parkeerbon naar Hoge Raad

Bij de kantonrechter en het Gerechtshof dolf hij het onderspit. Maar Hans van Dijk vecht door: die 'onterechte parkeerbon' uit Gulpen moet van tafel.

door René Willems

Het kan best zijn dat de Hoge Raad de kwestie pas over vier of vijf jaar oppakt, liet de griffier hem weten. Daar heeft Hans van Dijk geen moeite mee: „Ik snap best dat dit in Den Haag niet de hoogste prioriteit heeft. Er zijn belangrijker zaken.”

Maar Van Dijk wil wel antwoord op zijn vraag of zijn parkeerbon van de gemeente Gulpen-Wittem terecht was. Hij vindt zelf van niet. Dus vecht hij terug: „Het gaat mij om het principe. Dit is niet rechtvaardig.”

Het verhaal begint in augustus 2005, als Van Dijk, net verhuisd naar België, zijn vroegere buurvrouw in Gulpen bezoekt. Hij parkeert zijn auto in de Looierstraat, stopt netjes een muntje van vijftig eurocent in de parkeerautomaat, maar merkt dat het apparaat kapot is. Hij probeert het bij een andere parkeerautomaat, iets verderop, maar ook die is defect.

Van Dijk gaat naar binnen en vraagt buurvrouw om de gemeente te bellen. „De telefoniste zegt dat

ze een parkeerwachter naar de Looierstraat zal sturen, en adviseert mij om een briefje achter de auto-ruit te leggen. De gemeente weet ervan, zegt ze, dus dat is in orde.”

Als Van Dijk naar zijn auto loopt, ziet hij dat er al een bon van 45,40 euro onder zijn ruitenwisser zit. En zo begint een eindeloze discussie. Van Dijk: „Volgens de parkeerwachter deed de automaat het wel. Ik zou een Belgisch euromuntje hebben gebruikt, grapte hij. Volstrekte onzin, natuurlijk.”

De kwestie zit Van Dijk bijzonder hoog. Dit is voor hem een principekwestie. Maar dat is het voor de gemeente ook, zegt woordvoerder Maurice Dings: „Je mag nu eenmaal niet parkeren zonder te betalen. Mensen zijn heel inventief in het bedenken van smoesjes. Daar kunnen we niet op ingaan. Tenzij mensen met duidelijke bewijzen komen, maar die hebben we in deze kwestie niet gekregen.”

Van Dijks bezwaarschrift tegen de boete wordt afgewezen. Boos stapt hij naar de kantonrechter. Ook daar trekt hij aan het kortste eind. „Een parkeerwachter heeft de ambtseed afgelegd”, zegt hij, „dus die geloven ze.” Bij het Gerechtshof haalt hij eveneens bakzeil.

Van Dijk, net gepensioneerd als hoogleraar oude muziek, geeft echter niet op. Hij heeft de zaak aangekaart bij de Hoge Raad. De zaak heeft hem inmiddels een veelvoud van de oorspronkelijke boete gekost. Maar dat heeft hij er voor over, zegt hij: „Al ging het om een dubbeltje: ik laat me niet afschepen met een kletsverhaal.”

Aan de burgemeester van de gemeente Gulpen
Postbus 56
6270 AB Gulpen

12 november 2010

Geachte Heer,

Op 29 augustus 2005 werd aan dhr. dr. H.C.M. Van Dijk, (Hombourg/Belgie) een boete opgelegd wegens 'fout parkeren'.

Het is u bekend dat dhr. Van Dijk heeft geweigerd deze boete te betalen; ook zou u bekend moeten zijn waarom hij dat heeft geweigerd.

Daarop volgden enkele processen, waarbij dhr. Van Dijk zich niet heeft neergelegd. Momenteel ligt de zaak al een jaar bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Een uitspraak werd deze week verwacht; het Hof heeft echter meegedeeld, dat een uitspraak nog wel geruime tijd op zich kan laten wachten.

Dit, het feit dat dhr. Van Dijk zijn contacten met leden van de Tweede Kamer heeft aangeboord en dat hij binnenkort voor enige maanden naar het buitenland vertrekt, doen mij nu zelf ingrijpen. Om een einde te maken aan deze belachelijke en voor uw gemeente werkelijk beschamende kwestie heb ik de vrijheid genomen om zelf de opgelegde boete (45,40 euro) voor hem te voldoen. Vanzelfsprekend is dhr. Van Dijk van mijn aktie niet op de hoogte.

Ik ben er steeds van uitgegaan dat de gemeente er is voor de burger en niet de burger voor de gemeente. In Gulpen lijkt die stelling niet op te gaan. Deze zaak heeft, mede dank zij de medewerking van de pers, in de regio ruime aandacht getrokken.

Hoogachtend,

7/1/93

Ook een riante gouden handdruk kan ex-directeur van het Maastrichtse conservatorium, Leon Schoenmakers (53), niet monddood maken. Alleen wanneer zijn rechtsgevoel wordt bevredigd, zal hij de strijdbijl definitief begraven. Het bestuur van de Rijkshogeschool Maastricht is nog niet van hem af. Dat hij opnieuw juridische stappen gaat ondernemen, sluit hij niet uit.

in het nieuws

DOOR PAUL POELL

EINDHOVEN/MAASTRICHT Menigeen zou het geld veilig beleggen en fluitend door het leven gaan. Niet Leon Schoenmakers. Deze week kondigde hij aan een deel van de afkoopsom te stoppen in de nog op te richten BV Bonnefanten, die vervolgens de rente die het geld opbrengt afstaat aan een stichting Ars Nova. Deze stichting moet talentvolle kunstenaars de ruimte bieden voor vernieuwende projecten. „Daarmee is de voortgang van de creativiteit van de kunst geïnd.” Schoenmakers denkt aan vaste stipendia en voorziet steun aan innoverende kunstenaars in Europees verband.

Ondanks het akkoord over de gouden handdruk – nadat de rechter eerder zijn ontslag nietig verklaarde – is Schoenmakers geen gelukkig man. „De hele gang van zaken is een tragedie. Niet alleen voor het instituut, maar ook voor mij persoonlijk. Ik ben slachtoffer van een amoreel beleid: sociale codes worden met voeten getreden, vakkundige personeelsleden worden zonder pardon, voorzien van een gouden handdruk, de laan uitgestuurd en vervangen door 'plaatselijke' talenten.”

„Dat kost handenvol geld. Geld dat veel beter aan onderwijs besteed had kunnen worden. Bovendien heeft de uitstoot van kwaliteit rampzalige gevolgen voor het voortbestaan van het instituut. Het Maastrichtse conservatorium dreigt te verworden tot een veredelde muziekschool.” Met zijn eigen 'terugploegregeling' wil Schoenmakers aantonen dat zijn hart bij de kunst ligt.

Kunst en muziek zijn universele begrippen. Vandaar ook dat hij als directeur de samenwerking zocht met Aken en Luik. Zo zag hij al een gezamenlijk orkest, waarvoor Aken de strijkers en Maastricht de blazers zou leveren. „Maar door de kleinden-

kendheid is dat alles niet van de grond gekomen.”

Dat de Rijkshogeschool Maastricht kan uitgroeien tot de de Rijkshogeschool Limburg, daar gelooft Schoenmakers geen snars van. „Wanneer voorzitter John Gijsen van het College van Bestuur zo blijft doorgaan, gaat het tweede-faseonderwijs compleet aan Maastricht voorbij. Het conservatorium wordt dan een dependance van Tilburg, de toneelacademie een bijkantoor van Utrecht en de academie voor bouwkunst een aanhangsel van Amsterdam.”

„In het gunstige geval wordt alles ondergebracht in de Rijkshogeschool Zuid-Nederland onder aanvoering van Tilburg. Het bestuur daar heeft al plannen in die richting geuit. Maar bij de Rijkshogeschool Maastricht heeft men andere dingen aan het hoofd. Ruzie maken bijvoorbeeld,” fulmineert Schoenmakers.

„Gijsen kan gewoon zijn gang gaan. Het ministerie van Onderwijs heeft bijna geen grip op de Rijkshogescholen, omdat het wettelijk kader daarvoor ontbreekt. Binnen de hogeschool bestaat geen oppositie. Zij die in de gratie zijn, kijken wel uit. Zij die niet tot de vriendjes gerekend worden, hebben helemaal niets in te brengen. De medezeggenschap is een farce. De enige hoop die men op de korte termijn zou kunnen koesteren, is het ingrijpen van de bestuursraad. Maar dat kun je vergeten. Dat is een seniorenclub zonder daadkracht.”

Over zijn eigen toekomst is Leon Schoenmakers minder somber. Hij zegt al diverse aanbiedingen te hebben. Vertrekken naar het buitenland sluit hij niet uit. „Daar heb ik een betere reputatie dan in Nederland.”

Hoewel de rechter het ontslag nietig verklaarde, heeft Leon Schoenmakers zijn feitelijke doel niet bereikt: terugkeer naar het conservatorium. Daarin heeft

van Rijkshogeschool Maastricht het ontslag als volgt: 'Gebleken en kennelijke onmogelijkheid, als gevolg van incompatibiliteit des *humeurs* (onverenigbaarheid van karakters, red.) om tot vruchtbare samenwerking te komen tussen de staf van het conservatorium en het college van bestuur enerzijds en U anderzijds. Deze onmogelijkheid is

hij inmiddels ook geen zin meer. „Het instituut is inmiddels zo diep in de Jeker gezakt, dat ik geen trek meer heb om het eruit te trekken. Laat dat degenen maar doen die de puinhoop veroorzaakt hebben.”

In de brief waarin Schoenmakers' eervol ontslag wordt aangekondigd, omschrijft het college

lering in de ontslagbrief nog kansen biedt voor een hernieuwde procedure. Als er kansen zijn, zal ik die ook benutten. Want het enige wat mij men kan 'verwijten' is dat ik onbevangen, wars van alle vriendjespolitiek, mijn werk heb gedaan en er alles aan heb gedaan om het conservatorium op de rails te zetten.”

een gevolg van de omstandigheden en daarvan kan niemand een verwijt gemaakt worden. Ook al heeft het college van bestuur het verwijt van onbequaamheid en ongeschiktheid moeten terugnemen. Schoenmakers' rechtsgevoel is daarmee nog lang niet bevredigd, zo blijkt. „Ik ga onderzoeken of de formu-

HP/ de Tijd op woensdag 10/1/93

'Mergelmafia' velt directeur conservatorium

Hoewel zijn ontslag door de rechter ongedaan is gemaakt, verdwijnt de directeur van het Maastrichtse conservatorium van het toneel. Het 'neergedaalde genie' moet het afleggen tegen het provincialisme.

LUC PANHUYSEN

Leon Schoenmakers, de gewraakte conservatoriumdirecteur, ziet in het gedrag van mededirectieleden en bestuur de volksaard helder weerspiegeld. "In Limburg ritselt alles, iedereen conspireert. De morele ontappingsgraad is hoog. Weliswaar ben ik er geboren, maar hopelijk heb ik me aan die aard onttorsteld."

Anderhalf jaar geleden werd Schoenmakers als directeur ontslagen door het college van bestuur van de Rijkshogeschool omdat - na acht maanden - zou zijn gebleken dat hij "in ernstige mate onbekwaam en ongeschikt" was. Schoenmaker stapte naar de rech-

ter, met succes: het ontslag werd ongedaan gemaakt, hij kreeg een royaal bedrag aan smartegeld (waarmee hij een mecenaat opzet voor de prille Limburgse avantgarde) en zijn salaris moet vier jaar lang worden doorbetaald. Niettemin werd besloten de verbintenis met het conservatorium dit jaar te verbreken wegens, inderdaad, 'incompatibilité d'humeur'.

Terwijl de vooruitzichten bij zijn aantreden zo gunstig waren. Schoenmakers werd halverwege 1990, na een lange sollicitatieperiode, bij het Maastrichtse conservatorium aangenomen. Het college van bestuur van de Rijkshogeschool zocht iemand die de bezemkast wist te vinden. Loek van Tiggelen, toen voorzitter van de sollicitatiecommissie: "De organisatie was weggezaakt, zweefde in een inhoudelijk vacuüm. Niks stond vast van wat iemand deed of gedaan had, verantwoordelijkheden gingen zwemmen."

De commissie koos unaniem voor Schoenmakers. Van Tiggelen: "We wisten van tevoren dat dit een man was die je in de gaten

moest houden, die op een bepaalde manier lastig kon zijn. Hij had iets bijterigs, iets doordouwerigs. Zoiets kun je benutten, maar kan zich ook tegen je keren."

Schoenmakers was enkele jaren daarvoor directeur geweest van de Stadsschouwburg in Eindhoven. Na een halfjaar werd de proefperiode echter niet verlengd, een besluit waartegen hij vruchteloos procedeerde. Henk Hofstee die als hoofd van de gemeentelijke Dienst Kunst en Cultuur regelmatig met Schoenmakers te maken had: "We vonden dat zijn karakter nogal detoneerde. Bevlogenheid kon je hem niet ontzeggen, maar mij trof heel pijnlijk de wijze waarop hij op normerende wijze over iedereen sprak." De nieuwe directeur overspoelde de vergadertafel met voorstellen, "maar volstrekt niet onderbouwd. Hij ging heel impulsief te werk en bij kritiek en tegenstand riep hij uit: 'Julie zijn een stel sufferds en ik ben het neergedaalde genie.'"

In Maastricht duurde het niet lang of er ontstonden spanningen tussen de staf en Schoenmakers. Voortvarend trok hij ten strijde te-

gen de cultuur van voorrechten en gegroeide praktijken. Sommige docenten hadden hun eigen leskamers, anderen moesten iedere keer weer op zoek. Veel tijd stak Schoenmakers in het opruimen van de 'holle uren', het urenresidu van docenten die meer lestijd dan studenten hebben. Een voormalig conservatoriumdocent die anoniem wil blijven: "Er was een Duitse klarinettist die in een radio-orkest speelde en die bij ons een volledige baan als docent had, maar slechts twee of drie uurtjes les gaf. En dan liet hij de jongens ook nog naar Keulen komen." Hij kent collega's "die 26 uur hebben, maar slechts tien lessen geven".

Een ander probleem vormden de te vroeg uitgereikte diploma's - hele reeksen volgens Schoenmakers. De docent: "In veel gevallen moesten nog vijf of zes bijvakken worden gehaald." Dat de onderwijsinspectie slechts een geval heeft kunnen ontdekken, komt volgens hem omdat iemand van de directie met de archieven heeft ge-rotoozoid en zo de inspectie heeft misleid.

"Schoenmakers is een ontvlam-

bare persoonlijkheid," weet de docent. Hij kon collega's in de gang in de kraag vatten en *en plein public* uitfoeteren. Daar heeft Schoenmakers voor een deel zijn nek op gebroken, maar het conservatorium had dat nodig," aldus de docent. Het toenmalige collegelid Van Tiggelen is dat met hem eens: "De sfeer was verziekt. Er heerste een epidemische roddelzucht." Van Tiggelen schetst Byzantijnse taferelen. "Men buigt als een knipmes voor gezag maar gaat gewoon zijn gang. Lippendienst aan de vergadertafel, in het café werd gekletst. We merkten dat Schoenmakers de overige stafleden weinig ruimte gaf, maar wij zeiden tegen hen: die ruimte moet je wel be-vechten."

Schoenmakers zegt vooral te zijn vastgelopen op het provincialisme, oftewel 'de mergelmafia'. "Het was een geïsoleerde onskent-ons-wereld. Onderhand woont een groot deel van het docentenkorps in het pittoreske dorpje Eisden, waar groepsgewijs de 'holle uren' worden wegge-fietst." Naar een opvolger wordt nog gezocht.

Door onze correspondent
JACQUES HERRAETS

MAASTRICHT, 4 JAN. De voormalige directeur L. Schoenmakers van het Maastrichtse conservatorium wil het geld dat hij als schadevergoeding van zijn vroegere werkgever ontvangt, gebruiken voor het stimuleren van avantgardistische kunstuitingen. „Ik had er ook een mooi huis voor kunnen kopen, maar ik vind het amoreel een dergelijk bedrag dat aan een voor honderd procent gesubsidieerd instituut wordt onttrokken, te gebruiken om er zelf beter van te worden."

Schoenmakers werd anderhalf jaar geleden ontslagen omdat hij volgens het college van bestuur van de Rijkshogeschool Maastricht „in ernstige mate onbekwaam en ongeschikt" zou zijn

voor zijn functie. In de acht maanden dat hij directeur van het conservatorium was, had hij naar eigen zeggen „de kar een flink eind uit de modder getrokken", maar raakte daarbij in conflict met de staf. „Die had zo zijn eigen cultuur, zijn eigen dialect en zijn eigen dialectiek."

Met succes ging Schoenmakers in verzet bij de ambtenarenrechter: in augustus stelde de rechtbank in Den Bosch hem in het gelijk en vernietigde het ontslag. Sindsdien heeft Schoenmakers diverse keren aangekondigd zijn functie te willen hervatten, zeer

tegen de zin van de Rijkshogeschool. Uiteindelijk is hij akkoord gegaan met een ontslag wegens 'incompatibilité d'humeur', dat op 1 januari van dit jaar is ingegaan. De Rijkshogeschool heeft zich verplicht het wachtgeld over het laatste anderhalf jaar aan te vullen, zijn salaris nog maximaal vier jaar door te betalen en een onbekend bedrag aan smartegeld uit te keren.

Dat geld wil Schoenmakers onderbrengen in een BV Bonnefanten (zo heet ook de straat waaraan het conservatorium is gelegen), die de rente afstaat aan de

stichting Ars Nova. Schoenmakers hoopt dat de stichting binnen drie tot vier jaar een ton in kas heeft. Daar kunnen jonge kunstenaars, die bewezen hebben talent te hebben, maar voor hun vernieuwende projecten nergens anders geld kunnen vinden, een beroep op doen: „Ik denk aan stipendia of het financieren van tentoonstellingen, maar ik kan me ook voorstellen dat we helpen een Mondriaan in Nederland te houden."

Schoenmakers weet dat de financiële regeling een forse aderslating is voor het conservatorium, dat volgens hem toch al op apeg-

pen ligt. „Dat heeft het bestuur van de hogeschool aan zichzelf te wijten. Het is inderdaad moreel niet verantwoord dat een voor honderd procent gesubsidieerde instelling een dergelijk bedrag moet opbrengen om iemand die de professionele en morele onmacht van een bestuurscollege heeft aange-toond, te apaiseren. Maar er ligt nu eenmaal een uitspraak van de rechter, die een sanctie stelt op zulk gedrag. Ik heb in ieder geval de zaak voor mezelf moreel verantwoord door het smartegeld te gebruiken om de kunst van morgen te stimuleren."

Smartegeld bestemd voor mecenaat

NBC
Hbl. 4/1/93

(rest
volgende
blad)

Conservatorium

DOOR JOS FRUSCH

„Goedemorgen heren van de stad, daar ben ik weer. Alles goed met jullie?“

„Nee maar, Léon, jij hier. Wat leuk!!! Zeg wat zie jij er goed uit, ouwe makker. Die vakantie heeft je goed gedaan, zo te zien. Waar ben je geweest? Goed weer gehad?“

„Dank je, dank je, Harry. Wat een goed gevoel jullie weer te zien, kerels. Ik zie dat jullie niet stil hebben gezeten tijdens mijn afwezigheid. Waar is mijn bureau eigenlijk? En mijn drankvoorraad? Jullie kunnen het ook niet laten, rakkers.“

Ziet u het al voor zich? Directeur Léon Schoenmakers van het Maastrichts conservatorium betreedt zijn kantoor en ontmoet daar zijn stafleden. Custers, Van den Elsen, Meeling en Rademakers. Dezelfde personen die er anderhalf jaar geleden voor hebben gezorgd, dat Schoenmakers zijn biezen kon pakken. Dezelfde personen ook, die door de conservatorium-directeur veebultig als 'zo dom, zo bourgeois, absoluut incompetent' werden gekwalificeerd. Een absurde situatie, maar niet ondenkbaar. Want de rechtbank in Den Bosch verklaarde het ontslag van 'het onmogelijk figuur om mee samen te werken' vorige week nietig.

Maar we fantaseren nog even verder. Schoenmakers heeft inmiddels de eerste zuiveringen doorgevoerd, de uitnodigingen voor de installatie van Harry Custers als nieuwe directeur in de papierervetiger gedeponeerd en de hiërarchie binnen het instituut in ere hersteld. Dat wil zeggen: hij is de baas, en hij alleen. Want op een modderschuif in de Jeker past maar één kapitein. Een competente. Hij dus.

Schoenmakers pakt de telefoon. „Verbind me door met het college van bestuur, doe Gijzen maar. Hallo John, hier Léon. Zeg wordt dat nog wat met die Rijkshogeschool Limburg? Ik wil niet meteen negatief doen, maar ik heb nu niet bepaald de indruk dat je tijdens mijn afwezigheid echt veel opgeschoten bent. Je moet eens een keertje in Tilburg uit gaan eten. Zeg, iets anders. Weet jij waar de stafleden die bak met vitriool hebben verstoppt? Die knullen willen het me niet vertellen, ze zijn nog zo speels. Maar ik vind het toch te gevaarlijk speelgoed. Trouwens, hoe gaat het met je vader?“

Terug naar de harde werkelijkheid. Het komt de rechtbank dan ook geraden voor dat beide partijen zich thans over de ontstane situatie beraden, oordeelt mr. Van der Kolk in zijn vonnis. Dat lijkt mij geen overbodige opmerking van de rechter. Temeer daar het College van Bestuur van de Rijkshogeschool tijdens de rechtszitting spijkerhard overeind hield dat het door de verstoorde relaties onmogelijk is dat Schoenmakers in zijn functie kan worden gehandhaafd.

Maar John Gijzen heeft inmiddels moeten inbinden. Een beetje onzeker en hoorbaar aangeslagen laat hij telefonisch weten dat er geen omvrikbare standpunten zullen worden ingenomen.

Léon Schoenmakers dus terug in Maastricht. Zijn speerpunten mag hij gaan gebruiken, als hij de botte bijl. maar thuis laat.

Limbo Dugblad

26/9/92

'Onbekwaamheid Schoenmakers niet aangetoond'

Van onze verslaggever

MAASTRICHT - Het college van bestuur van de Rijkshogeschool Maastricht heeft onvoldoende kunnen aantonen dat Leon Schoenmakers (53) onbekwaam en zeer ongeschikt is als directeur van het conservatorium in Maastricht.

Dat is in grote lijnen de conclusie van de rechtbank in Den Bosch, die op 27 augustus jongstleden al het in april vorig jaar verleende ontslag van Schoenmakers nietig verklaarde. Het ging toen om een mondelinge uitspraak. Gisteren ontving raadsman mr P. Belt het vonnis op schrift.

Belt: „Het betreft een twaalf pagi-

na's tellende uitspraak. Maar het komt erop neer dat eigenlijk niets is gebleken van een ernstig verstoorde verhouding, zelfs niet kort voordat Schoenmakers zijn congé kreeg.

Het college van bestuur wist gewoon dat Schoenmakers geen mak lammetje is, toen het met hem in zee ging. Verder ontbrak er ook een behoorlijke dossiervorming, waarin voldoende argumenten voorkomen dat er sprake was van een geschil."

De raadsman hoopt nu dat er spoedig een goed gesprek zal plaatsvinden tussen beide partijen. „Schoenmakers streeft er natuurlijk naar om terug te keren. Maar we moeten het overleg niet met voorwaarden vooraf gaan opstarten. Ik vind dat het college van bestuur de uitspraak van de rechter moet naleven. Je kunt een zaak winnen of verliezen.

Welnu, wees een verliezer van niveau en probeer vervolgens de kwestie uit te praten," aldus Belt gisteren.

Vandaag zou het dagelijks bestuur van de rijkshogeschool via een persverklaring een reactie geven op het vonnis.

Schoenmakers niet terug naar conservatorium

MAASTRICHT - Leon Schoenmakers keert niet terug als directeur van het Conservatorium Maastricht. Hij heeft met de Rijkshogeschool Maastricht een afkoopregeling getroffen.

Schoenmakers werd anderhalf jaar geleden, toen hij negen maanden directeur van het conservatorium was, ontslagen. De ambtenarenrechter verklaarde dat ontslag onlangs ongeldig. Volgens Schoenmakers' advocaat mr. P. Belt heeft de minder gunstige wachtgeldregeling voor eervol ontslagen ambtenaren, die per 1 januari geldt, een rol gespeeld bij de nu getroffen overeenkomst. Het conservatorium zal Schoenmakers schadeloos stellen voor dat deel van het salaris waarin de wachtgeldregeling niet voorziet en zijn pensioenrechten veiligstellen.

De Rijkshogeschool heeft het hoger beroep tegen het ongeldig verklaren van het ontslag ingetrokken.

d.l. 23/12/92

d.l. 26/9/92

Adviescommissie: ^{del.} 2/4/93

Tweede fase- opleiding voor maximaal vier conservatoria

DEN HAAG - Maximaal vier van de twaalf Nederlandse conservatoria zouden een zogenaamde brede tweede fase-opleiding moeten krijgen. Dit schrijft een adviescommissie aan minister Ritzen van onderwijs.

Volgens de commissie zouden er daarnaast nog afzonderlijke tweede fase-opleidingen kunnen komen voor specifieke richtingen zoals opera, orgel, lichte muziek en docerend musicus.

Het Maastrichtse conservatorium is na een mislukte poging vorig jaar onlangs opnieuw een samenwerkingsverband aangegaan met het Tilburgse conservatorium om te proberen op die manier althans nog een deel van de tweede fase-opleidingen binnen te halen.

* 1
de-
en
we-
kan
asf-
var-
mo-

Op aandringen arbeid

DEN HAAG - De dirigent en musicus Lucas Vis is met ingang van 1 januari 1994 benoemd tot artistiek directeur van de nog op te richten tweede-faseopleiding voor het muzikonderwijs in Zuid-Nederland. De conservatoria in Maastricht en Tilburg hebben dat donderdag bekendgemaakt.

De benoeming komt als een verrassing, omdat de politiek nog geen beslissing heeft genomen over het aantal tweede-faseopleidingen dat er in Nederland moet komen. De hiervoor ingestelde commissie-Van Beers pleitte ervoor vier van de twaalf conservatoria vanaf 1998 te voorzien van zo'n vervolgopleiding. De commissie gaf niet aan in welke plaatsen die vervolginstellingen zouden moeten komen. Gesteld werd dat de kwaliteit als criterium voor

^{del.} 12/1/94

Lucas Vis directeur nog op te richten muziekopleiding

toewijzing, alles bepalend moest zijn. Het is nu aan de Raad voor de Kunst om advies uit te brengen welke conservatoria in aanmerking komen om een tweede-fase-opleiding te verzorgen. Met de benoeming van Vis willen de twee conservatoria duidelijk maken dat ze het kwaliteitscriterium van de commissie-Van Beers van groot belang achten. Het is geen „strategische manoeuvre om de tweede-fasetoewijzing in de wacht te slepen,” zegt H. Custers, algemeen directeur van de Hogeschool Maastricht, Conservatorium voor Muziek.

Mocht de politiek besluiten dat noch Maastricht noch Tilburg een tweede-faseopleiding krijgen toegewezen, dan wordt het contract met Vis verbroken, aldus Custers. „Als er geen tweede-faseopleiding is, is er ook geen tweede-fasedirecteur nodig.” De algemeen directeur verwacht in augustus duidelijkheid te hebben. Tot die tijd zal Vis zich oriënteren op het huidige onderwijsaanbod aan de Tilburgse en Maastrichtse conservatoria.

Lucas Vis dirigeerde de laatste jaren onder meer het Concertgebouworkest, het Residentie Orkest en het Rotterdamse Philharmonisch Orkest. Met ingang 1 september 1988 werd hij chef-dirigent en artistiek leider van het Noordholland Philharmonisch Orkest. Dat contract is recentelijk verlengd tot 1996. (ANP)

Kaalslag in conservatorium

L. 31/12/93
Conservatorium ontslaat
negen medewerkers
(18/12)

Inhoudelijk valt er aan het bericht over de ontslagen bij het Maastrichts conservatorium nog wel wat toe te voegen.

Het heeft er alle schijn van dat het college van bestuur van de Rijkshogeschool Maastricht mogelijke bezuinigingsmaatregelen voor de hele instelling uitsluitend via het conservatorium ver-effent. Is dit instituut misschien object van een sterfhuis-constructie?

Het bericht meldt verder dat de ontslagen zijn afgestemd op een afvloeiingsregeling die gerelateerd is aan het aantal dienstjaren. Hoe langer een medewerker dus in dienst is, des te geringer is de kans op ontslag. Maar een man als Peter Laenen (55) was sedert 1961 bij het conservatorium werkzaam binnen het administratieve apparaat. Hij is een bekwame functionaris die het instituut in op elkaar volgende ontwikkelingsfasen met hart en ziel heel gediend. Hij is loyaal en zal dat ook blijven, ondanks het feit dat hij eind november te horen kreeg dat hij zijn biezen kon pakken. Schrijnend is dat het overgrote deel van de conservatorium-gemeenschap nog niet weet dat Laenen de laan is uitgestuurd.

Natrappen
De heimelijke fondsen
de CDA-raadsleden 30/10/93
(21/10)

De heer Gijsen, oud-voorzitter van het CDA-Maastricht, moet niet natrappen. Hij was vier jaar geleden zelf verantwoordelijk voor wat in de verkiezingskas van de afdeling kwam en hoe het erin kwam. Hij wist als geen ander waar het vandaan kwam.

De heer Gijsen heeft ongeveer vier jaar geleden zijn voorzitterschap moeten opgeven omdat hij een slecht bestuurder was. Ik denk dat hij zich nog de ledenvergadering herinnert waarin de kandidatenlijst voor de gemeenteraad werd vastgesteld. Deze vergadering liet hij volledig in het honderd lopen. Ook was hij het die zonder enige vorm van uitleg respectabele mensen de fractie uitzette.

Ik zal niet ontkennen dat er in een grote partij als het CDA geen kaf onder het koren zit. Maar er is nog altijd meer koren dan kaf. Iemand die op deze manier aan vuilspuiterij doet en na vier jaar zijn gram nog wil halen, behoort tot het kaf. Het is dan ook goed geweest voor het CDA-Maastricht dat hij uit zijn functie als partijvoorzitter is gezet.

Simon Vels,
oud-CDA-raadslid,
Maastricht.